

LIGA
LIDSKÝCH PRÁV

Legislativní ochrana obětí trestných činů před druhotnou viktimizací a práva obětí na soukromí během trestního řízení

Právní analýza a návrhy systémových změn

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

nadace rozvoje
občanské společnosti

V rámci projektu *Posílení ochrany lidských práv obětí trestných činů* zpracovali: Veronika Kristková,
Hana Langhansová,
Maroš Matiaško.

Za připomínky děkujeme zástupcům Policie ČR, Městského ředitelství Brno, skupiny proti domácímu násilí, komisařům paní por. Bc. Andree Kornetové, panu por. Mgr. Oldřichu Křížovi a panu por. Mgr. Jaromíru Pluskalovi.

Analýza vznikla doplněním a přepracováním *Právní analýzy některých aspektů postavení poškozeného v trestním řízení a oběti trestného činu v českém právním řádu* autorů Hany Langhansové, Jany Koláčkové a Jiřího Kopala, zpracované k příležitosti kulatého stolu na téma „*Postavení poškozeného v trestním řízení a přístup obětí trestných činů ke spravedlnosti*“, Brno, 14. 2. 2007.

Analýza vychází z právního stavu českého právního řádu ke dni 27. 11. 2007.

Obsah

1. Úvodem	4
2. Sekundární viktimizace	5
2.1 Sekundární viktimizace a zastrašování	6
2.2 Sekundární viktimizace a sociální prostředí	6
2.3 Sekundární viktimizace a orgány činné v trestním řízení	7
3. Mezinárodní standardy ochrany obětí před sekundární viktimizací a ochrany jejich soukromí	7
4. Stávající a nově připravovaná právní úprava v ČR z hlediska ochrany před sekundární viktimizací a ochrany soukromí	9
4.1 Česká právní úprava a sekundární viktimizace	9
4.2 Česká právní úprava a právo oběti trestného činu na soukromí	14
5. Zvláště ohrožené oběti	15
5.1 V mezinárodních dokumentech	15
5.2 Zvláště ohrožené oběti v zahraničních právních rádech	16
5.3 Zvláště ohrožené oběti a právní úprava u nás	18
5.4 Návrhy pro náš právní řád	19
6. Instituty (opatření) na ochranu oběti a jejího soukromí	21
6.1 Mezinárodní standardy	21
6.2 Instituty na ochranu oběti a jejího soukromí ve vybraných zahraničních právních úpravách	22
6.3 Některá opatření v mezinárodním srovnání	25
6.4 Požadavky na ochranu soukromí oběti v mezinárodních dokumentech	27
6.5 Ochrana soukromí poškozeného v zahraničí	28
6.6 Návrhy pro náš právní řád	30
7. Zvláštní zákon na ochranu obětí	32
7.1 Příklady ze zahraničí	32
7.2 Potřebujeme zvláštní zákon na ochranu obětí?	34
7.3 Navrhovaný obsah zvláštního zákona na ochranu obětí	34
8. Závěr	35
9. Přehled mezinárodních standardů specificky zaměřených na oběti trestných činů	36
10. Zvláštní zákony na ochranu obětí	39
11. Seznam použité literatury	40

1. Úvodem

Lidé, kteří se stávají oběťmi trestných činů, často zvažují, zda vůbec mají podávat trestní oznámení.¹ Zejména u trestných činů zasahujících tělesnou, psychickou a zvláště sexuální integritu, se oběť často stydí a bojí svěřit někdy i svým nejbližším. O to méně pak má důvěry svěřit se do rukou orgánů činných v trestním řízení. Ti, kteří najdou dostatek odvahy, pak v praxi tohoto kroku nezřídka litují. Důvodem bývá nejen necitlivý a nekompetentní přístup orgánů činných v trestním řízení, ale také zdlouhavost řízení, nutnost setkat se znovu s pachatelem a z toho vyplývající sekundární traumatizace, a také sociální stigmatizace, pokud se o trestném činu dozví okolí oběti, například prostřednictvím médií.²

K negativním důsledkům pro oběť však přispívá i samotný trestní řád, který v tomto ohledu trpí řadou nedostatků, a to jak trestní řád stávající, tak i nově připravovaný, který je ve fázi věcného záměru.³ Nezohledňuje totiž specifickou situaci oběti z hlediska psychické či morální újmy, která jí trestným činem vznikla. Oběť je chápána buď jako svědek, tedy důkazní prostředek, nebo jako poškozený, jež je subjektem adhezního řízení a domáhá se odškodnění své majetkové újmy či škody na zdraví. Přestože trestní řád definuje poškozeného mimo jiné i jako osobu, které byla trestným činem způsobena morální újma, není možné za ni v trestním řízení přiznat náhradu a tím pádem je v praxi význam morální či, lépe řečeno, psychické újmy zatlačen do pozadí.

Práva obviněného v trestním řízení prošla dlouhodobým vývojem, jsou v současné době v právní teorii podrobně definována a z jejich porušení vyplývají konkrétní důsledky. Pokud tedy orgán činný v trestním řízení práva obviněného poruší, může to mít za následek zrušení rozhodnutí soudem vyššího stupně a nutnost opakovat proces. Bohužel z porušení práv poškozeného obdobné sankce nevyplývají. Poškozený má vždy možnost domoci se náhrady své škody v civilním řízení a vzhledem k tomu, že psychickému vypětí, které poškozený často během trestního procesu prožívá, není přikládán adekvátní význam, nebývá v praxi věnována ani náležitá péče zachování práv poškozeného, a to zejména práva na lidskou důstojnost či práva na soukromí.

Z hlediska historického vývoje je jistě pro oběť pozitivní, že stát sňal z jejich beder nutnost svémocí potrestání pachatele zajistit. Trestný čin je nebezpečný pro celou společnost, nikoli jen pro konkrétní oběť. Faktem ovšem zůstává, že oběť byla postupně

---

¹ Podle závěrečné zprávy z výzkumu veřejného mínění provedeného Institutem pro kriminologii a sociální prevenci se během posledního roku stalo 19,2 % dotazovaných osob starších 15ti let obětí trestného činu majetkové povahy a 2,7 % obětí trestného činu násilné povahy. 59,2% z těch, kteří se stali oběťmi, ohlásilo čin na policii. Občané o kriminalitě a prevenci, závěrečná zpráva z výzkumu veřejného mínění, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2007, str. 97 a 99, dostupný na <http://www.ok.cz/iksp/docs/332.pdf>.

² Podle výše uvedeného výzkumu uvedlo jako důvod neohlášení činu obavy z pomsty pachatele 8% dotázaných. 2% dotázaných uvedlo jako důvod, že se styděli, 25% mělo špatné zkušenosti s obdobnými případy v minulosti. Tamtéž, str. 101.

³ Návrh věcného záměru trestního řádu sice počítá se zavedením zcela nové zásady šetření práv a oprávněných zájmů oběti trestného činu, celkově však s výraznými změnami ve prospěch poškozeného nepočítá a je proto otázkou, nakolik se tato zásada prakticky promítne do postupu orgánů činných v trestním řízení. Viz. <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?i=33&o=23&k=381&d=168724>

zatlačena do pozadí a její role v trestním procesu byla redukována na pouhý důkazní prostředek. V posledních letech se proto na mezinárodní úrovni stále více diskutuje o tom, jakým způsobem navrátit oběti důstojné postavení, zajistit pokud možno nápravu jí způsobené újmy a především zajistit její bezpečí a ochranu nejen před možnou fyzickou újmou ze strany pachatele či osob jemu blízkých, ale i před prohlubováním újmy psychické. O to se pokouší mimo jiné koncept restorativní spravedlnosti.

Cílem této právní analýzy je proto poukázat na nedostatky současné i nově navrhované právní úpravy z pohledu oběti trestného činu, tedy poškozeného v trestním řízení, a navrhnout potřebné legislativní změny.

Pro účely této analýzy používáme pojem obětí v souladu s *Doporučením Rec (2006) 8 Výboru Ministrů o pomoci obětem trestných činů*,⁴ které je také konsistentní s *Rámcovým rozhodnutím Evropské Unie o postavení obětí v trestním řízení (čl.1)*.⁵ Doporučení definuje "oběť" jako fyzickou osobu, která utrpěla újmu zahrnující fyzické zranění nebo psychickou újmu, citové strádání nebo ekonomickou ztrátu v důsledku jednání nebo opomenutí, které je porušením trestního zákona. Pojem "oběť" také zahrnuje, pokud je to vhodné, nejbližší rodinné příslušníky nebo osoby na přímé oběti závislé.⁶ Důvodová zpráva k doporučení⁷ specifikuje, že definice zahrnuje všechny typy obětí, včetně obětí nenásilných trestných činů a trestných činů spáchaných z nedbalosti. Nejbližší rodinní příslušníci zahrnují partnera - tj. manžela/ku i druha/družku.⁸ Tato definice byla zvolena, protože vystihuje konsensus členských států Rady Evropy, které jsou vázány Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (dále Úmluva), na definici pojmu "oběť".

2. Sekundární viktimizace

Sekundární viktimizace je definována v *Doporučení (2006) 8 Výboru Ministrů na pomoc obětem trestných činů* jako „viktimizace, ke které nedochází přímo následkem trestného činu ale je výsledkem reakce institucí a jednotlivců na oběť“.⁹ Tato viktimizace zahrnuje nedostatek porozumění k utrpení oběti a zanechává oběť v pocitu izolace, nejistoty a ztráty víry v pomoc společnosti. Tyto pocity zintenzivňují důsledky trestného činu tím, že prodlužují trauma, což také způsobuje vyvolání pocitu odcizení k celé společnosti.¹⁰ Kriminologie rozeznává tři zdroje sekundární viktimizace, kterými jsou zastrahování

---

⁴ Recommendation Rec(2006)8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims,

⁵ Doc 2001/220/JHA adopted on 15 March 2001 Art1: "(a) "victim" shall mean a natural person who has suffered harm, including physical or mental injury, emotional suffering or economic loss, directly caused by acts or omissions that are in violation of the criminal law of a Member State;"

⁶ Recommendation Rec(2006)8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims, (Adopted by the Committee of Ministers on 14 June 2006 at the 967th meeting of the Ministers' Deputies) § 1.1

⁷ CM(2006)61 Addendum revised 14 June 2006¹

⁸ Tamtéž § 42-43

⁹ Recommendation No (2006) 8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims, 1.3

¹⁰ Explanatory Memorandum to Recommendation Rec(2006)8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims states, explanatory memorandum, odst. 46

pachatelem nebo jinými osobami, reakce sociálního prostředí a přístup orgánů činných v trestním řízení k oběti.¹¹

2.1 Sekundární viktimizace a zastrašování

Zastrašování oběti pachatelem je jednou z forem sekundární viktimizace. *Doporučení R (2005) 09 Výboru Ministrů o ochraně svědků a spolupracovníků justice*¹² zastrašováním rozumí "přímou nebo nepřímou výhružku uskutečněnou nebo pravděpodobně uskutečněnou vůči svědkovi nebo spolupracovníku justice, která může vést k ovlivnění jeho ochoty podat neovlivněnou výpověď, nebo která je důsledkem jeho výpovědi."¹³ Dle důvodové zprávy zastrašování může mít různé podoby, závisující na okolnostech a trestném činu. Zejména může mít formu činu, který je rovněž trestný, fiktivního zastrašování vzhledem k okolnostem, nepřímého zastrašování (třetích osob, obvykle příbuzných) a přímé výslovné výhružky. Zastrašování okolím může být způsobeno skupinou, která má inherentní zastrašovací moc, tedy pouhou skutečností příslušnosti k této skupině. Tendence k zastrašování vzrůstá se závažností trestného činu a efektivita zastrašování roste, pokud se jedná o zastrašování teroristickou skupinou nebo skupinou organizovaného zločinu, nebo pokud pachatel je v pozici, kdy má nad obětí moc nebo vliv.¹⁴ *Doporučení R (1997) 13 Výboru Ministrů o zastrašování svědků a právech obhajoby*¹⁵ dále považuje za zastrašování i pouhou existenci kriminální organizace s reputací násilí a odvety a pouhou skutečnost, že svědek náleží k uzavřené sociální skupině a je v ní ve slabé pozici.¹⁶

2.2 Sekundární viktimizace a sociální prostředí

Sociální prostředí sehrává velkou roli v procesu sekundární viktimizace. Oběti jsou konfrontovány po trestném činu s reakcí nejbližšího okolí, jakož i s reakcí známých i neznámých lidí a médií. Ne každá trestná činnost vyvolává stejné reakce, zejména trestné činy znásilnění a trestné činy, kdy oběťmi jsou děti, vyvolávají zájem hromadných sdělovacích prostředků. Význam prostředí z hlediska sekundární viktimizace je o to markantnější, uvědomíme-li si, že pachatelem například u sexuálního zneužívání dětí je v 85 % osoba z blízkého okolí či dokonce příbuzný oběti,¹⁷ pachatelem násilné kriminality je v 25

---

¹¹ Novotný, O., Zapletal, J.: Kriminologie. Praha: Aspi publishing, 2004, s.147-148, Kuchta, J, Válková, H. a kol.: Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: CH-Beck, 2005, s.159-160.

¹² *Recommendation R (2005) 09 on the protection of witnesses and collaborators of justice*

¹³ Tamtéž, odst. 1

¹⁴ *Recommendation R (2005) 09 on the protection of witnesses and collaborators of justice, Explanatory memorandum, § 23*

¹⁵ *Recommendations R (1997) of the Committee of Ministers 13 concerning intimidation of witnesses and the rights of the defense*

¹⁶ Například podle empirického výzkumu provedeného v 80. letech v USA uvedlo 12 % obětí znásilnění jako důvod neoznámení činu zastrašování. Criminal victimization survey in the United States, 1980. Bureau of Justice Statistics, Washington, D.C.: US dep. Of Justice,1982, s.75.

¹⁷ Heretik,A.: Základy forenzní psychologie. Bratislava: SPN, 2004, s.319.

% neznámý člověk, v 42 % známý a v 36 % velice blízká osoba, což dokumentují výzkumy.¹⁸

2.3 Sekundární viktimizace a orgány činné v trestním řízení

Pro trestní řízení je platný postulát veřejné obžaloby. To odráží potlačení zájmů oběti, které musejí ustoupit do pozadí v zájmu individuální prevence. Stát je výlučným subjektem, který má právo trestat. Oběť trestného činu je od momentu, kdy podá trestní oznámení, bezpodmínečně konfrontována s orgány činnými v trestním řízení a sama se stává jeho subjektem. Dle mezinárodního výzkumu¹⁹ je nejčastějším důvodem pro nepodání trestního oznámení předpokládána neúspěšnost oznámení (21 %) a velká časová ztráta nebo nadměrné potíže s policií (asi 9 % případů). Oběti závažných, zejména násilných deliktů v trestním řízení čelí konfrontaci s traumatizujícím zážitkem a to zejména při výslechu. To klade specifické nároky jednak na osoby vyslychající a jednak na prostředí, ve kterém je výslech veden. Aby byla případná míra sekundární újmy oběti v trestním řízení minimalizována, je třeba aby zákonodárce k tomu vytvořil předpoklady. Jak připomíná Musil,²⁰ je naprosto nepřijatelné, aby státní orgány vyvolávaly sekundární viktimizaci. Jejich postup musí být nanejvýš ohleduplný a citlivý.

3. Mezinárodní standardy ochrany obětí před sekundární viktimizací a ochrany jejich soukromí

Nejpodrobnější standardy ochrany obětí před sekundární viktimizací obsahuje řada doporučení Rady Evropy týkajících se obětí trestných činů. *Doporučení (2006) 8 Výboru Ministrů na pomoc obětem trestných činů*²¹ stanoví, že oběti mají být, jak je to jen možné, chráněny před nezákonnými zásahy do jejich fyzické a psychické integrity a sekundární viktimizací. Státy mají zajistit poskytnutí podpory zvláštním skupinám obětí, které mohou být považovány za zranitelné kvůli jejich osobní charakteristice (např. děti, osoby s tělesným nebo mentálním postižením) nebo kvůli typu trestného činu, jemuž byly vystaveny (např. domácí násilí, sexuální násilí, organizovaný zločin). Takové oběti by měly mít prospěch ze zvláštních opatření vytvořených tak, aby odpovídaly jejich situaci.²² Zvláštní ochrana by měla být dostupná obětem, které mohou svědčit a hrozí jim

¹⁸ Jedná se o studie Polubinského, kupříkladu Frank našel ve svém souboru mezi oběti násilných trestných činů 36 % manželských partnerů, 11 % jiných příbuzných, 13 % sousedů, 8 % kolegů, 3 % známých a 20 % neznámých, přehled podává Heretik, s. 308.

¹⁹ Srovnej Arnold. Kriminelle Viktimisierung und ihre Korrelate. Ergebnisse international vergleichender Opferbefragungen. ZStW 98: 1996 in Kaiser, G. Kriminologie. Praha: CH-Beck, 1994, s. 239.

²⁰ Musil, J. in Novotný, O., Zapletal, J.: Kriminologie. Praha: ASPI, 2004, s. 148.

²¹ Recommendation No (2006) 8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims, 1.3

²² Recommendation Rec(2006)8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims states, explanatory memorandum, odst. 3.3

pronásledování, zastrašování a odvěta.²³ Výše uvedenému doporučení předchází dvě doporučení k posílení ochrany obětí, *Doporučení R (1997) 13 Výboru Ministrů o zastrašování svědků a právech obhajoby*²⁴ a *Doporučení R (2005) 09 Výboru Ministrů o ochraně svědků a spolupracovníků justice*.²⁵ První doporučení se zaměřuje na opatření k ochraně zranitelných svědků zejména v případech trestných činů v rodině a druhé doporučení se zaměřuje více na ochranu svědků závažných zločinů, jako je organizovaný zločin a terorismus. Návrhy opatření ke snížení viktimizace obětí násilí obsahují také *Doporučení R (87) 21 Výboru Ministrů o pomoci obětem a prevenci viktimizace*,²⁶ *Doporučení R (2002) 5 Výboru Ministrů o ochraně žen před násilím*.²⁷ Na snížení viktimizace dětských obětí sexuálního zneužívání se zaměřuje *Doporučení R (91) 11 Výboru Ministrů týkající se sexuálního vykořisťování, pornografie a prostituce a obchodování s dětmi a mladými dospělými*.²⁸ Jednotlivá doporučení vyplývající z těchto dokumentů podrobně rozebíráme v souvislosti s jednotlivými problémy ochrany obětí.

Evropský soud pro lidská práva se zabýval právy obětí opakovaně v souvislosti s článkem 6 *Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*: „Je pravdou, že článek 6 výslovně nevyžaduje, aby bylo přihlédnuto všeobecně k zájmům svědků a obětí předvolaných svědčit. Avšak jejich život, osobní svoboda nebo bezpečnost mohou být ohroženy, stejně jako zájmy, které jsou chráněny článkem 8 Úmluvy....Smluvní strany by měly organizovat trestní řízení takovým způsobem, aby tyto zájmy nebyly neospravedlnitelně ohroženy. V této souvislosti princip spravedlivého procesu vyžaduje, aby v odpovídajících případech byly zájmy obviněného váženy proti zájmům svědků a obětí předvolaných svědčit.“²⁹ Jak připomínají Alisdair, A., Gillespie a Vanessa Bettinson,³⁰ fakt, že sekundární viktimizace může způsobit psychickou újmu, znamená nejen porušení z čl. 8 Úmluvy, ale ve zvláště závažných případech i článku 3 Úmluvy.³¹ Z článku 3 Úmluvy pak nevyplývají pouze negativní závazky, pozitivní závazky státu v této oblasti vyžadují přijmout pozitivní opatření k prevenci a ochraně před nelidským a ponižujícím zacházením v situacích, o nichž státní orgány věděly, nebo měly vědět, že k takovému zacházení může dojít.³²

---

²³ Tamtéž odst. 123

²⁴ *Recommendations R (1997) of the Committee of Ministers 13 concerning intimidation of witnesses and the rights of the defense*

²⁵ *Recommendation R (2005) 09 on the protection of witnesses and collaborators of justice.*

²⁶ *Recommendation R (87) 21 of the Committee of Ministers to member states on Assistance to Victims and the Prevention of Victimization*

²⁷ *Recommendation Rec(2002)5 of the Committee of Ministers on the protection of women against violence.*

²⁸ *Recommendation No. R (91) 11 of the Committee of Ministers concerning sexual exploitation, pornography and prostitution of, and trafficking in, children and young adults*

²⁹ *Doorson v. Netherlands*, 6 Eur. Ct. H. R. (1996), § 70

³⁰ Alisdair, A., Bettinson, G., Bettinson, V. Preventing Secondary Victimization Through Anonymity. *The Modern Law Review Limited*. (2007) 70(1) MLR, s. 114-138, dostupné na <http://www.ingentaconnect.com/content/bpl/mlr/2007/00000070/00000001/art00005?crawler=true>

³¹ V rozhodnutí *Z et al. v UK*, ESLP říká: Článek 3 zavazuje stát, aby přijal také opatření, které zajistí jedincům v rámci jeho jurisdikce, aby nebyli subjekty nelidského anebo ponižujícího zacházení...tato opatření by měla poskytovat efektivní ochranu, a to konkrétně dětem a jiným zranitelným osobám a včetně odůvodněných kroků k zamezení...zacházení, o kterém autority by měly mít vědomost.

³² např. *Z and others v. United Kingdom*, 2001-V Eur. Ct. H. R., odst. 73

*Rámcové rozhodnutí Rady Evropské Unie o postavení obětí v trestním řízení*³³ ukládá státům zajistit přiměřenou úroveň ochrany obětem a případně jejich rodinám nebo osobám se stejným postavením jako rodinní příslušníci, zejména pokud jde o jejich bezpečí a ochranu jejich soukromí, přijmout vhodná opatření na ochranu soukromí a vyobrazení oběti, její rodiny nebo osob se stejným postavením jako rodinní příslušníci, zajistit, aby se zamezilo kontaktům mezi obětí a pachatelem v budově soudu a ochranu nejohroženějších obětí před následky jejich výpovědí při veřejném soudním jednání.

*Deklarace OSN o základních principech spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití pravomoci*³⁴ doporučuje, aby v trestním a správním řízení bylo přihlíženo k potřebám obětí tím, že je zajištěna informovanost obětí, možnost obětí vyjádřit se v průběhu řízení, poskytnutím odpovídající pomoci obětem v průběhu trestního řízení, přijetím opatření k minimalizaci nesnází působených obětem, k ochraně jejich soukromí a, pokud je to nutné, zajištění bezpečnosti obětí, stejně jako jejich rodin a svědků, před zastrahováním a odvetou.

4. Stávající a nově připravovaná právní úprava v ČR z hlediska ochrany před sekundární viktimizací a ochrany soukromí

4.1 Česká právní úprava a sekundární viktimizace

Již v úvodu bylo pojednáno o tom, že stávající ani navrhovaná právní úprava dostatečně nezohledňuje morální újmu, jež poškozenému trestným činem vznikla. Podle Jelínka³⁵ je věnována poškozenému zvláštní pozornost nebo je s ním jinak zacházeno nikoli proto, že jde o poškozeného, ale pouze z toho důvodu, že v řízení vystupuje v procesním postavení svědka, tedy nositele důkazu důležitého pro řízení. Jednotlivá ustanovení, umožňující svědka alespoň částečně chránit, jsou proto koncipována tak, aby bylo možné od něj získat pravdivou a neovlivněnou výpověď, snad jen s výjimkou osob mladších patnácti let, kde vystupuje prvek ochrany jejich duševního a mravního vývoje.

Jak jsme již uvedli výše, pokud se trestní řád zabývá škodou, která oběti trestným činem vznikla, pak tuto škodu v kontextu dalších právních předpisů (zejména občanského zákoníku) chápe v materiálním smyslu, případně jako újmu na zdraví, nezabývá se však již újmou, kterou bychom mohli označit jako citovou či psychickou. Ačkoli § 43 trestního řádu uvádí způsobení morální škody jako jeden ze znaků, kterými je poškozený definován, dále

---

³³ *Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení* (2001/220/SVV), Úřední věstník L 082 , 22/03/2001 S. 0001 – 0004, <http://europa.eu.int/eurlex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001F0220:CS:HTML, 1.11.2007>

³⁴ *Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, General Assembly resolution 40/34 of 29 November 1985*

již s takovou škodou nepočítá. Poškozený se v trestním řízení nemůže náhrady takové újmy domáhat a už vůbec není chráněn před jejím dalším prohlubováním, což zcela jistě neodpovídá principům restorativní spravedlnosti, která naopak primárně směřuje k „nápravě škod“ a co nejvýraznějšimu zmírnění utrpěné újmy.

Lze tedy konstatovat, že platná právní úprava žádným způsobem nezohledňuje míru viktimizace poškozeného, která se v praxi může značně lišit, a to jak dle typu spáchaného trestného činu (tedy například u násilných trestných činů bude zřejmě vyšší než např. u trestných činů proti majetku), podle vztahu k pachateli (tedy např. pokud se trestného činu dopustí blízká osoba) i podle osobnosti samotného poškozeného. Neposkytuje tedy poškozenému ochranu před sekundární viktimizací a v mnoha případech ani nezaručuje bezpečnost poškozeného před dalšími útoky ze strany pachatele či osob s ním spojených.

Je třeba si uvědomit, že oběť je často po spáchání trestného činu zavalena starostmi o vlastní existenci a současně prožívá v psychické rovině následky trestného činu. Čím je tedy přístup ke spravedlnosti komplikovanější, tím spíše rezignuje a nebude se svých práv domáhat. To, co se nám může zdát jednoduché a jasné, může být pro člověka v takové situaci nesrozumitelné či příliš náročné. Bohužel důsledkem neuplatnění nároku na náhradu škody je často i nemožnost přidělení bezplatného zmocněnce, což pro mnoho poškozených znamená, že budou muset nadále trestním řízením procházet bez jakékoli podpory a ochrany.

Navíc trestní řád obsahuje i taková ustanovení, která by sice měla zájmy poškozeného chránit, ale minimálně části poškozených ještě více ztrpčují život. Jedná se zejména o institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného (§ 163), který v praxi v mnoha případech působí proti svému původnímu smyslu. Místo aby chránil poškozeného před následky trestního stíhání blízké osoby, které by se jej mohly nepříjemně dotknout, klade na jeho bedra břemeno zodpovědnosti za potrestání pachatele. Pachateli naopak skýtá možnost přemlouváním, sliby, výhrůžkami či násilím vytvářet na poškozeného tlak a tak se trestnímu stíhání vyhnout. Bylo by proto vhodné vypustit z § 163 trestního řádu alespoň veškeré skutkové podstaty úmyslných násilných trestných činů.

Jiná ustanovení, umožňující poškozeného před nepříznivými následky trestního řízení alespoň částečně chránit, jsou z tohoto zorného úhlu naprosto nedostatečná. Jedná se zejména o možnost utajení totožnosti i podoby svědka dle § 55 trestního řádu, které je však v případě poškozeného nepoužitelné, pokud se s pachatelem znají, nebo se dokonce jedná o blízké osoby. Navíc jsou zde upraveny velmi přísné podmínky použití tohoto institutu, což je pochopitelné vzhledem k tomu, že jde o zásah do práva pachatele na řádnou obhajobu. V praxi se pak stává, že orgány činné v trestním řízení svědka odmítají utajit z důvodu, že je v řízení svědkem jediným. Kromě toho, pokud není svědek utajen od samého počátku a důvody pro takovou ochranu se stanou zřejmými později v průběhu trestního řízení, nemá již v podstatě utajení smysl. Právní úprava utajení svědka však trpí dalšími závažnými

---

³⁵ Jelínek, J.: Poškozený v českém trestním řízení, Praha: Karolinum, 1998, str. 45.

nedostatky. Svědek může především požádat o utajení své podoby a totožnosti, pokud mu nebo osobě jemu blízké hrozí v souvislosti s podáním svědeckví újma na zdraví nebo porušení jejich základních práv (§ 55 odst. 2 TŘ). Utajení svědka provede orgán činný v trestním řízení, pokud je hrozba očividně jasná ze zjištěných okolností (tzn. z výpovědi svědka a dalších provedených úkonů), a zároveň je třeba vyšší stupeň pravděpodobnosti, nestačí jen všeobecné a konkrétně nedoložené tvrzení svědka. Podle zákona lze takovou ochranu poskytnout jen v případě, že svědka a osobu jemu blízkou nelze ochránit „jiným způsobem“. Újmou na zdraví se rozumí nejen těžká újma na zdraví a ublížení na zdraví, ale i jakákoli jiná lehčí újma na zdraví (např. pohmožděniny či ztráta několika zubů).

Utajení svědka je nepochybně důležitým institutem, který chrání zájmy poškozeného. Problematická však zůstává možnost relativizace ochrany svědka. V každém stadiu trestního řízení může orgán příslušný pro toto stadium řízení zkoumat, zda trvají obavy naznačené v § 55 odst. 2, a pokud dospěje k názoru, že tomu tak není, může rozhodnout o tom, že svědek dále nebude chráněn. Z hlediska potřeby svědka být chráněn je trestní řád poměrně nekorektní. Utajovaný svědek totiž není vůbec žádným způsobem chráněn, co se týče podmínek ukončení jeho ochrany, resp. rozhodnutí o ukončení jeho ochrany. Trestní řád nestanoví žádný procesní režim, jehož prostřednictvím by se z utajovaného svědka stal svědek řádný. Skončení ochrany je vázáno na rozhodnutí příslušného orgánu činného v trestním řízení. Takové rozhodnutí ovšem není přezkoumatelné. A zákon také nestanoví povinnost toto rozhodnutí utajovanému svědkovi alespoň oznámit. Utajovaný svědek je plně v „rukou orgánů činných v trestním řízení“.³⁶

Dalším slabým místem zákonné úpravy utajovaného svědka je, že trestní řád neobsahuje žádnou úpravu předvolávání takového svědka, to se pak řídí obecnými ustanoveními trestního řádu. V každém případě však institut utajovaného svědka dopadá na poměrně úzký okruh osob a z hlediska potřeby ochrany obětí trestných činů před druhotnou viktimizací nehraje nijak zásadní roli.

Dále, pokud trestní řád dle § 209 umožňuje vykázat obžalovaného po dobu výslechu svědka (a tedy i poškozeného) ze soudní síně (nebo učinit jiná opatření k zajištění bezpečnosti nebo utajení totožnosti svědka, například se obžalovanému ponechají pouta nebo se vyloučí veřejnost), pak tak činí pouze z důvodu hrozby, že by svědek v přítomnosti obžalovaného nevyprávěl pravdu (případně nebyl schopen vypovídat vůbec), nebo jde-li o svědka, jemuž nebo osobě jemu blízké z podaného svědeckví hrozí újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí. Jiným vážným nebezpečím se pak rozumí nebezpečí srovnatelné s újmou na zdraví nebo smrtí, tedy např. únos dítěte a následné vydírání, způsobení značné škody na majetku svědka nebo osob jemu blízkých apod.³⁷ Toto ustanovení tak v podstatě ilustruje výše uvedené, tedy že trestní řád neklade důraz na ochranu poškozeného (případně svědka) před druhotnou viktimizací, chápe jej zejména jako důkazní prostředek a za určující kritérium si v tomto případě bere pravdivost svědecké výpovědi. Pokud trestní

³⁶ Shodně článek Nett, A.: Ochrana svědků v trestním řízení. Trestní právo, 1999, č. 5.

³⁷ Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. II. díl. 4. vydání. Praha: C. H. Beck 2002. str. 1343

řád svědka chrání, pak se zaměřuje pouze na nejzávažnější případy ohrožení jeho fyzického bezpečí, nikoli již na ochranu jeho psychické integrity či práva na soukromý život. Konkrétní aplikace výše uvedeného ustanovení pak závisí na úvaze předsedy senátu a v jednotlivých případech se značně liší. V praxi je uplatnění této možnosti ovlivněno zejména tím, že se soudní jednání protahuje nutností zopakovat obžalovanému po návratu svědka jeho výpověď, umožnit mu položit svědku prostřednictvím předsedy senátu otázky a opět jej vykázat. To samo o sobě stačí k tomu, aby byla tato možnost využívána jen velmi omezeně.

Obdobně je tomu i v případě § 183a odst. 4 trestního řádu, kde je předsedovi senátu uloženo dbát na ochranu svědků a osob jim blízkých, kterým v souvislosti s podáním svědectví hrozí újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí. Ze stejné dikce jako je tomu v případě § 209 lze snadno vyvodit, že i zde se jedná o jiné vážné nebezpečí na úrovni únosu dítěte či značné škody na majetku a podobně. Samozřejmě, předseda senátu by mohl výkladem dospět k tomu, že i hrozba akutního zhoršení psychického stavu je jiným vážným nebezpečím, to však není obvyklá praxe. § 183a dopadá na případy, kdy je třeba provést důkaz mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání. Odstavec 2 počítá s využitím audiovizuální techniky pro výslech zejména osob mladších patnácti let a utajených svědků. Dikci tohoto ustanovení však považujeme oproti zahraničním právním úpravám (z hlediska ochrany poškozeného) za příliš zužující, jak o tom bude pojednáno dále. Domníváme se, že vymezené skupiny poškozených by měly mít na takový způsob výslechu nárok automaticky. Ačkoli stávající trestní řád dává určité možnosti ochrany oběti před druhotnou viktimizací, nevyplývají z výše uvedených ustanovení obětem žádná konkrétní práva, jako je tomu v některých zahraničních zemích a jak to požadují i mezinárodní dokumenty.

Jedním z nejvážnějších a nejčastějších důvodů sekundární viktimizace je opakování výslechu oběti. Současný právní stav umožňuje v hlavním líčení číst protokol o výpovědi svědka (nejde-li o výslech osoby mladší patnácti let provedený dle § 102 trestního řádu) za podmínek § 211 trestního řádu. To znamená především pokud s takovým postupem souhlasí státní zástupce a obviněný nebo v dalších vymezených případech. Toto ustanovení je však koncipováno s předpokladem předejít stavu důkazní nouze, pokud již svědek před soudem vypovídat nemůže, či např. byla jeho výpověď ovlivněna zastrašováním apod. Neodkladné a neopakovatelné úkony jsou upraveny v § 160 odst. 4 TR, jedná se v podstatě o takové úkony, které nebude možno před soudem provést. Zde tedy jde spíše o takové situace, kdy např. zdravotní stav poškozeného je natolik kritický, že hrozí jeho úmrtí apod. V jiných případech jsou některé oběti nuceny ve věci nejprve podávat vysvětlení, eventuálně pak svědčit v průběhu přípravného řízení³⁸, podrobit se znaleckému zkoumání, mohou být rovněž vystaveny konfrontaci s pachatelem a následně pak vypovídají před soudem. Návrh věcného záměru nového trestního řádu se hlásí k omezení duplicity procesních úkonů, prostřednictvím omezení úkonů prováděných v přípravném řízení. Měl by se rovněž setřít význam toho, zda důkaz byl zachycen před zahájením trestního stíhání nebo

---

³⁸ Přičemž trestní řád dává možnost vyslyšet poškozeného i opakovaně. Viz § 164 odst. 4.

po něm. Navrhuje se také rozšířit možnost číst v řízení před soudem se souhlasem stran veškeré listinné důkazní prostředky bez ohledu na jejich procesní povahu (tedy i záznamy o podání vysvětlení).³⁹ Z pohledu poškozeného je žádoucí, aby vypovídal co nejméně. Pokud se tedy v přípravném řízení objeví nutnost provést výslech svědka, měl by být tento proveden (alespoň v případě výslechu vymezených skupin obětí) jako neodkladný a neopakovatelný úkon s možností číst v hlavním líčení protokol o jeho výpovědi. Eventuelně by pak bylo možné v řízení před soudem v případě naléhavé potřeby výslech pouze doplnit (pokud se např. objeví další důkazní prostředky, které výpověď poškozeného vyvracejí nebo zpochybňují). Je třeba vycházet ze zásady chránit poškozeného před druhotnou viktimizací a z této zásady pak činit výjimky z důvodu procesní potřeby, nikoli naopak⁴⁰.

K ochraně poškozeného by mimo jiné měla sloužit předběžná opatření, s jejichž zavedením počítá připravovaný návrh věcného záměru trestního řádu. Mělo by se jednat například o zákaz kontaktovat poškozeného či příkaz opustit byt a jeho bezprostřední okolí, zákaz styku s určitými osobami, příkaz nezdržovat se na určitém místě, zákaz užívání návykové látky a další. Tento záměr vítáme, ovšem z našeho pohledu je tato možnost neodůvodněně omezena pouze na podezření ze spáchání trestného činu, u kterého trestní zákon stanoví horní hranici sazby trestu odnětí svobody minimálně tři léta (přitom například u trestného činu § 197a násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci se jedná právě o jednu ze skutkových podstat, která by mohla dopadnout na jednání pachatele, jež je možno označit jako pronásledování, a tato ochrana by byla velmi žádoucí). Jako problematickou vidíme i nutnost, aby v přípravném řízení rozhodoval o předběžných opatřeních soudce na návrh státního zástupce. V praxi by se poškozený nemohl domáhat u státního zástupce podání návrhu, pokud by tento neshledal k tomu podmínky. Proč by tedy nemohl poškozený, pokud se cítí ohrožen, podat návrh sám? A v neposlední řadě podmínka, aby byl dán vazební důvod. Neplnění předběžného opatření by pak bylo důvodem pro vzetí do vazby. Lze se oprávněně obávat, že předběžná opatření by byla využívána namísto vazby a nežli k posílení, došlo by naopak k oslabení ochrany poškozeného, vzhledem k tomu, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny minimalizovat zásahy do práv obviněného. Čili, jednoduše řečeno, poškozený by byl vystaven páčání dalšího násilí a teprve po takovém útoku by byl obviněný vzat do vazby. Na to upozorňují i zkušenosti ze zahraničí.⁴¹

³⁹ Návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), str. 9-11

⁴⁰ Také doporučení Rady Evropy No. R (97) 13 upravující zastrašování svědků a práva obhajoby zdůrazňuje nutnost vyslyšet zranitelné oběti v co nejdřívejším stádiu řízení a provádět výslech tak, aby nemusel být opakován, tedy za účasti obviněného či jeho advokáta s možností klást otázky a za použití audiovizuální techniky. Takto provedený důkaz použitý v řízení před soudem práva obhajoby neomezuje. Důvodem pro takový postup by pak měla být i prevence prohlubování psychické a emoční újmy oběti. Doporučení to zejména zdůrazňuje u trestných činů spáchaných v rodině.

⁴¹ V Maďarsku existuje možnost vykázní pachatele domácího násilí ze společně obývaného bytu na návrh oběti předběžným opatřením podobně jako v České republice, avšak je zde zařazeno do trestního řádu. Zakotvení v systému trestního práva pak vedlo k tomu, že je tohoto institutu využíváno v případech, kdy by dle předchozí právní úpravy měla být uvalena vazba. Důsledkem je, že oběti jsou ještě více ohroženy pachateli, kteří předběžné opatření nerespektují. Tuto informaci jsme získali od pracovnice poskytující pomoc obětem domácího násilí při příležitosti mezinárodního kongresu Právo proti domácímu násilí, pořádaného organizací proFem, Praha, leden 2007.

4.2 Česká právní úprava a právo oběti trestného činu na soukromí

Trestní řízení je ovládáno zásadou veřejnosti vyjádřenou v § 2 odst. 10 trestního řádu, který provádí čl. 38 odst. 2 Listiny, čl. 96 odst. 2 Ústavy a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Zásada veřejnosti je významnou zárukou zákonnosti trestního řízení a zachování práv osob, které se účastní hlavního líčení nebo veřejného zasedání, zejména obžalovaného.⁴² Obžalovaný se má v důsledku této zásady možnost hájit a prokazovat svou nevinu před širší veřejností. Za současného stavu svobody projevu plní funkci veřejné kontroly mnohem víc než přímá účast občanů u soudu účast zástupců sdělovacích prostředků a jejich referování o průběhu procesu.⁴³ Veřejnost trestního procesu se může dostat do konfliktu s ochranou zájmů osob zúčastněných na řízení (např. ochrana údajů o totožnosti svědka, ochrana údajů důvěrného charakteru atd.). Zveřejňování podrobností o trestném činu může vést k druhotné viktimizaci oběti, k její stigmatizaci nebo i sociálnímu a kulturnímu vyloučení.

V českém prostředí je poskytování informací o trestním řízení médiím upraveno § 8a trestního řádu. Ustanovení stipuluje tři základní zásady poskytování informací: neohrožování objasňování skutečností důležitých pro posouzení věci, nezveřejňování údajů, které přímo nesouvisí s trestnou činností, o osobách, které mají účast v trestním řízení, a zásadu presumpce nevinoty. Dotčené ustanovení neklade patřičný důraz na oprávněné zájmy poškozených, svědků a pozůstalých. Z jeho dikce nelze dovodit úplný zákaz poskytnutí jejich osobních údajů.⁴⁴ Stávající ustanovení by proto mělo být novelizováno tak, aby byl výslovně zaveden zákaz zveřejňování informací vedoucích k odhalení identity poškozeného, svědka nebo pozůstalých. Podobně je tomu již v případě mladistvých pachatelů dle § 52 a § 53 zákona č. 218/2003 Sb. Na toto ustanovení pak navazuje možnost sankcionovat porušení zákazu podle § 26 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

Možnost orgánu činného v trestním řízení odepřít poskytnutí informace o poškozeném, svědkovi nebo pozůstalém po oběti nemusí vždy zajistit, že tyto osoby budou ušetřeny nechtěného zájmu médií. Jedinou ochranou, kterou právní řád v této situaci jednotlivci (poškozenému) poskytuje, je soudní ochrana osobnosti podle § 12 občanského zákoníku, ke které lze přistoupit až po té, co byly citlivé údaje zveřejněny v médiích. Odpovídající ustanovení by proto měla být začleněna rovněž do tiskového zákona⁴⁵ a zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání.⁴⁶

⁴² Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck 2005. str. 38.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Srovnej Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck 2005. str. 92

⁴⁵ Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů

⁴⁶ Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

5. Zvlášť ohrožené oběti

5.1 V mezinárodních dokumentech

Zabýváme-li se otázkou druhotné viktimizace oběti v průběhu trestního řízení, je třeba říci, že ne všichni poškození jsou samotným trestným činem po psychické stránce dotčeni stejnou měrou. Jiná situace bude u obětí např. majetkové kriminality (vykradení auta apod.), jiná zase u obětí nejzávažnějších útoků na tělesnou a sexuální integritu, jakými jsou týrání nebo znásilnění. Stejně tak lze předpokládat vyšší míru viktimizace u osob, které jsou vzhledem ke svému věku nebo jinému handicapu bezbranné a této bezbrannosti pachatel zneužívá.

Z tohoto důvodu je jednou ze zásad, které jsou společné pro mezinárodní dokumenty upravující postavení obětí v trestním řízení i pro mnohé zahraniční právní úpravy, nutnost zvláštního zacházení s oběťmi, které jsou zvlášť ohrožené.

Jak již bylo výše uvedeno, *Doporučení (2006) 8 Výboru Ministrů na pomoc obětem trestných činů*⁴⁷ stanoví, že oběti by měly být chráněny v nejvyšší možné míře před sekundární viktimizací. Státy by měly zajistit, aby oběti, které jsou zvláště zranitelné v důsledku své osobní charakteristiky nebo okolností trestného činu, měly prospěch ze zvláštních opatření odpovídajících jejich situaci.⁴⁸ Za takové zvláště zranitelné skupiny obětí jsou považovány děti, osoby se zdravotním nebo mentálním postižením, oběti domácího násilí, a další typy obětí, u kterých dochází k opakované viktimizaci, jako jsou oběti obchodování s lidmi, sexuálního násilí, a oběti všech forem pronásledování.⁴⁹ Další doporučení potom za zvláštní skupiny obětí považují vedle výše vyjmenovaných oběti organizovaného zločinu,⁵⁰ oběti terorismu,⁵¹ oběti násilí v rodině (děti, staré lidi a ženy, oběti domácího násilí)⁵² a oběti rasového násilí.⁵³

*Doporučení R (2005) 09 Výboru Ministrů o ochraně svědků a spolupracovníků justice*⁵⁴ dále definuje kategorii zastrašovaných svědků. Zastrašováním se rozumí "přímá nebo nepřímá výhrůžka uskutečněná nebo pravděpodobně uskutečněná vůči svědkovi nebo spolupracovníku justice, která může vést k ovlivnění jeho ochoty podat neovlivněnou

---

⁴⁷ Recommendation No (2006) 8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims,

⁴⁸ Tamtéž 3.3 a 3.4

⁴⁹ Explanatory memorandum Recommendation No (2006) 8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims § 122

⁵⁰ Recommendation R (97) 13 of the Committee of Ministers to the member states concerning Intimidation of Witnesses and the Right of the defense, odst. 8-16

⁵¹ Guidelines on the Protection of Victims of Terrorist Acts, Adopted by the Committee of Ministers on 2 March 2005 at the 917th meeting of the Ministers' Deputies

⁵² Tamtéž, odst. 19 a 21

⁵³ Recommendation R (87) 21 of the Committee of Ministers to member states on Assistance to Victims and the Prevention of Victimization, odst. 5

⁵⁴ Recommendation R (2005) 09 on the protection of witnesses and collaborators of justice

výpověď, nebo která je důsledkem jeho výpovědi.⁵⁵ Při posuzování, zda se jedná o zastrašovaného svědka, bere soud v úvahu míru zapojení svědka do vyšetřování, relevanci výpovědi svědka pro objasnění případu, závažnost zastrašování a ochotu a vhodnost svědka být podroben ochranným opatřením a programům.⁵⁶

Evropský soud pro lidská práva rovněž ve své judikatuře přiznal zvláštní ochranu obětem sexuálních deliktů. „...V tomto ohledu soud bere v potaz specifika trestních řízení týkajících se sexuálních deliktů. Tato řízení jsou vnímána obětí jako očistec, zejména pokud je konfrontována s obviněným. Tato specifika jsou ještě výraznější v případech týkající se nezletilých dětí. V hodnocení otázky, zda v těchto řízeních bylo nebo nebylo zachováno právo obžalovaného na spravedlivý proces, musí být brán v úvahu zájem oběti. Proto soud akceptuje, že v řízeních týkajících se sexuálních deliktů, mohou být přijata určitá opatření na ochranu oběti, pokud tato opatření mohou být v souladu s adekvátním a efektivním výkonem práv obhajoby.“⁵⁷

Criminal Justice Assessment Toolkit - Cross-cutting Issues Victims and Witnesses připravený Úřadem OSN pro drogy a zločin (*Office on Drugs and Crime*) označuje za zvláštní skupiny oběti terorismu, obchodování s lidmi, domácího násilí, sexuálního zneužívání a znásilnění, týrání dětí a oběti zneužití pravomoci.⁵⁸ Děti jako zvláštní skupinu obětí trestných činů stejně jako zvláštní skupinu svědků vyčleňuje také *Deklarace OSN o soudnictví a záležitostech týkajících se dětských obětí a svědků trestných činů*.⁵⁹

5.2 Zvlášť ohrožené oběti v zahraničních právních řádech

Zahraniční právní úpravy nejsou v tomto ohledu jednotné. Jak vyplývá ze zprávy Komise ES k plnění Rámcového rozhodnutí Rady EU (2001/220/SVV) o postavení obětí v trestním řízení ze dne 16. 2. 2004, výklad tohoto pojmu jednotlivými členskými státy je různorodý. Komise ES uvádí jako kritéria rozpoznávání zvláště ohrožených obětí u některých států sníženou fyzickou nebo psychickou odolnost oběti (nezletilí, postižení), u jiných pak určité situace (rodinné násilí, terorismus, sexuální násilí). Komise však právě tento přístup kritizuje. Je zřejmé, že cílem Rámcového rozhodnutí bylo, aby státy převzaly správně do praxe všechna jeho ustanovení. Není tedy postačující víceméně náhodná ochrana některých skupin obětí.

Švýcarský Spolkový zákon o pomoci obětem trestných činů⁶⁰ zakotvuje práva obětí obecně, přičemž obětí se rozumí osoba, které bylo trestným činem bezprostředně ublíženo

---

⁵⁵ Tamtéž, odst. 1

⁵⁶ Tamtéž, odst. 12

⁵⁷ *Bocos-Cuesta v. The Netherlands*, Eur. Ct. H. R (2005), na http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=789034&portal=hbkm&source=externalbyd_ocnumber&table=1132746FF1FE2A468ACBCD1763D4D8149

⁵⁸ *Criminal Justice Assessment Toolkit - Cross-cutting Issues Victims and Witnesses* UN Office on Drugs and Crime, OSCE, 2006

⁵⁹ *Guidelines on Justice in matters involving child victims and witnesses of crime* (ECOSOC Resolution 2005/20), <http://www.legislationline.org/upload/legislations/57/65/9f3f4ca00d31dbe5688b01c7bcbd.pdf>, 15.11.2007

⁶⁰ *Bundesgesetz über die Hilfe an Opfer von Straftaten (Opferhilfegesetz, OHG)* vom 4. Oktober 1991 (Stand am 27. Dezember 2005), dostupný z <http://www.admin.ch/ch/d/sr/3/312.5.de.pdf>

na tělesné, sexuální nebo psychické integritě. Nad rámec obecné úpravy pak přiznává určitá práva obětem trestných činů proti sexuální integritě, např. možnost žádat být vyslýchán osobou stejného pohlaví nebo právo, aby členem soudního senátu rozhodujícího ve věci byla alespoň jedna osoba stejného pohlaví, a dále pak nezletilým dětem (do 18ti let), např. omezení opakovaných výslechnů nebo možnost zastavit řízení, jestliže to zájem dítěte naléhavě vyžaduje. Specifickou skupinou jsou pak dětské oběti trestných činů proti sexuální integritě, u nichž platí zákaz konfrontace s obviněným.

Německý trestní řád (*Strafprozeßordnung, StPO*) přiznává zvláštní právo na bezplatnou pomoc advokáta při výslechu státním zástupcem nebo soudcem obětem závažných trestných činů, sexuálních deliktů a organizovaného zločinu, které pravděpodobně nejsou dostatečně schopny uplatňovat svá práva v průběhu jednání (§ 68 b StPO). Dále poškození, kteří mají právo vystupovat jako vedlejší obžaloba (tj. oběti některých trestných činů vyjmenovaných v § 395 StPO - zejména oběti sexuálních deliktů, trestných činů proti cti, trestných činů způsobujících újmu na zdraví nebo smrt, pozůstalí po zavražděném) mají právo na bezplatnou právní pomoc, pokud se jedná o závažný trestný čin nebo oběť je mladší 16 let (§§ 397 a, 406 g StPO).

Rumunský zvláštní zákon o obětech trestných činů (*Law No 211. on Certain Measures on to Ensure Protection of Victims of Crime*) definuje zvláštní skupiny obětí na základě trestného činu, který byl vůči oběti spáchán. Zvláštní zákon vyčleňuje pro zvláštní zacházení oběti pokusu o vraždu, oběti vraždy (pozůstalé), násilí v rodině (obdobu našeho trestného činu týrání osoby žijící ve společném bytě nebo domě), oběti ublížení na zdraví, byla-li způsobena těžká újma na zdraví, a oběti úmyslných trestných činů, pokud v důsledku nich vnikla těžká újma na zdraví, oběti znásilnění, pohlavního zneužívání, týrané děti a oběti obchodování s lidmi. Tyto zvláštní skupiny obětí mají právo na základě žádosti na bezplatné psychologické poradenství garantované státem, na bezplatnou právní pomoc a finanční pomoc od státu.⁶¹

Ve **Švédsku** jsou zvláštní typy obětí definovány v zákoně o právních poradcích (Act on Legal Advisers/*Lag om målsägandebiträde*) (1988:609), který upravuje právo na bezplatné právní zastoupení "právním poradcem" (*målsägandebiträde*). Toto právo mají oběti sexuálních deliktů, oběti trestných činů proti životu a zdraví (vražda, úmyslné ublížení na zdraví, ublížení na zdraví z nedbalosti, byla-li způsobena těžká újma na zdraví), trestných činů proti svobodě (únos, vydírání, sexuální obtěžování) a oběti loupeže s přitěžujícími okolnostmi.⁶²

Ve **Velké Británii** jsou zvláštní opatření poskytovaná zranitelným a zavražďovaným svědkům definována v *Youth Justice and Criminal Evidence Act* (1999),⁶³ který v odstavci

⁶¹ *Law No 211. on Certain Measures on to Ensure Protection of Victims of Crime, 2004*, <http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=178&lid=7587&less=false>, 15.11.2007

⁶² Brien, M.E.I. and E.H. Hoegen *Victims of Crime in 22 European Criminal Justice Systems: The Implementation of Recommendation (85) 11 of the Council of Europe on the Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure*, 2000, na <http://rechten.uvt.nl/victimology/Brienenhoegen/BH.html#index>, Chapter 22 Sweden, str. 10, (dále Brien, M.E.I. and E.H. Hoegen (2000)

⁶³ <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1999/19990023.htm>, 16.11. 2007

16 a 17 rovněž definuje zvláštní skupiny obětí. Zákon rozlišuje dvě skupiny: svědky, na které se vztahují zvláštní opatření z důvodů věku nebo nezpůsobilosti (zranitelní svědci) a svědky, na které se vztahují zvláštní opatření z důvodů strachu nebo stresu z výpovědi (zastrašovaní svědci). Do první skupiny patří děti mladší 17 let v době soudního jednání nebo svědci, u kterých má soud za to, že kvalita výpovědi by byla snížena v důsledku toho, že svědek trpí duševní chorobou, svědek má značně sníženou inteligenci nebo sociální funkci, svědek trpí tělesným postižením nebo vadou. Při rozhodování o tom, zda svědek je považován za zranitelného, soud musí vzít v úvahu i názor svědka. Kvalita výpovědi se posuzuje dle úplnosti, ucelenosti⁶⁴ a přesnosti výpovědi.

Další skupinu tvoří svědci, na které se vztahují zvláštní opatření z důvodu strachu nebo stresu z výpovědi. Svědek se kvalifikuje pro zvláštní opatření v případě, že soud dojde k závěru, že kvalita výpovědi by byla pravděpodobně snížena důsledkem strachu nebo stresu svědka v souvislosti s výpovědí v průběhu řízení. Při posouzení soud bere v úvahu povahu a údajné okolnosti trestného činu, o kterém se trestní řízení vede, a dále věk svědka a další okolnosti, které se jeví soudu jako relevantní, jmenovitě sociální a kulturní zázemí a etnický původ svědka, osobní a pracovní okolnosti svědka, jeho náboženské přesvědčení nebo politické názory, a dále pak jak se ke svědkovi chová obviněný, rodinní příslušníci a známí obviněného a jakákoliv další osoba, u níž je pravděpodobnost, že se může stát obviněným. Při posouzení výše uvedeného musí soud vzít v úvahu názor svědka. V případě, že se jedná o oběť sexuálního deliktu, pokud vypovídá jako svědek, vztahují se na něj zvláštní opatření vždy, pokud svědek neinformuje soud, že si nepřeje, aby se na něj zvláštní opatření vztahovala.

V rámci kategorie dětských svědků (dětí mladších 17 let), pak zákon dále vymezuje kategorii dětských svědků, kteří potřebují zvláštní ochranu. Jsou to dětské svědci v trestním řízení týkajícím se sexuálních deliktů, únosu, omezování osobní svobody a násilných trestných činů. Výslech těchto dětí musí být až na zcela výjimečné případy zaznamenán na video-záznam a děti musí být u soudu vyslýchány prostřednictvím živého televizního spojení.⁶⁵

5.3 Zvlášť ohrožené oběti a právní úprava u nás

Český trestní řád žádnou zvláštní skupinu obětí trestných činů (poškozených) s ohledem na vyšší míru ohrožení sekundární viktimizací nebo bezpečí oběti nedefinuje. Zvláštní ochrana je zajištěna pouze některým skupinám svědků, jak jsme však již dříve zmínili, ochrana je zdůvodněna především obavou, že svědek by pod vlivem obviněného nevypovídal pravdivě. Výjimku je možné v tomto smyslu spatřovat u dětí mladších patnácti let, kde § 102 trestního řádu stanoví zvláštní režim pro jejich výslech, pokud by měly být

⁶⁴ Uceleností výpovědi se rozumí schopnost svědka dát na kladené otázky odpovědi, které jsou srozumitelné individuálně i kolektivně.

⁶⁵ *Youth Justice and Criminal Evidence Act* (1999), čl. 21, <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1999/19990023.htm>, 16.11. 2007

vyslýchány o okolnostech, jejichž ožívání v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat jejich duševní a mravní vývoj.

Požadavek mezinárodních dokumentů definovat skupinu obětí, jež jsou zvláště ohrožené, a poskytnout jim zvýšenou ochranu, však nelze zaměňovat za zvýšenou ochranu některých svědků. Například zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka, se v praxi dotýká jen úzkého okruhu osob ohrožených zpravidla organizovaným zločinem. Taková ochrana je velice nákladná a uplatňuje se tedy v omezeném rozsahu a pouze tam, kde je to vhodné a ochranu nelze zajistit jiným způsobem. Účelem je přitom ochránit ohrožené osoby před újmou na zdraví nebo jiným vážným nebezpečím. Obdobně je tomu u institutu utajeného svědka (§ 55 odst. 2 trestního řádu). Oproti tomu pojem zvláště ohrožených obětí směřuje spíše k ochraně psychické integrity oběti, přičemž její nutnou podmínkou je samozřejmě i zajištění fyzického bezpečí.

5.4 Návrhy pro náš právní řád

Je tedy dle našeho názoru třeba definovat zvláštní skupinu poškozených, kteří jsou z hlediska možné druhotné viktimizace ohroženi nejvíce, tedy zohlednit postavení tzv. zvláště ohrožených obětí/poškozených, a dále zavést do trestního řádu ustanovení, která jim poskytnou v tomto směru účinnou ochranu. Vedlejším přínosem takové právní úpravy pak nesporně bude i zvýšení procenta odhalených trestných činů, které právě zejména v případech domácího a sexuálního násilí zůstávají v převážné většině latentní. Určujícím kritériem přitom může být typ spáchaného trestného činu⁶⁶, vztah oběti k pachateli⁶⁷ nebo případně osobní charakteristiky oběti.⁶⁸ Dle zkušeností našich a dalších nevládních organizací spatřujeme v tomto smyslu největší ohrožení u obětí sexuálního násilí, domácího násilí, týrání, komerčního vykořisťování (v sexuálním průmyslu nebo v jiných oblastech) a v této souvislosti hlavně cizinců, kteří jsou velmi výrazně znevýhodněni při obraně svých práv⁶⁹, a obětí dalších závažných násilných trestných činů, dále u dětí,⁷⁰ osob s mentálním handicapem či duševním onemocněním a osob opakovaně viktimizovaných. Zvláštní kategorii ohrožených obětí pak mohou představovat oběti trestných činů spáchaných příslušníky Policie České republiky a dalších bezpečnostních složek, které dle našich zkušeností pociťují často oprávněné obavy z ovlivnění průběhu trestního řízení pachatelem a

⁶⁶ Trestné činy proti životu a zdraví, zejména §§ 219, 221, 222, trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti, některé trestné činy proti rodině a mládeži, zejména § 215 a 215a trestního zákona, některé trestné činy hrubě narušující občanské soužití, zejména § 197a, některé trestné činy proti lidskosti, případně další.

⁶⁷ Např. jedná-li se o blízké osoby nebo vztah závislosti či zranitelnosti, který se vyskytuje mezi kuplířem či obchodníkem s lidmi a osobou, která pro něj pracuje nebo kterou vykořisťuje.

⁶⁸ Nízký nebo i naopak vysoký věk, psychické onemocnění, mentální handicap, opakovaná viktimizace a další.

⁶⁹ Viz Burčíková, P.: Obchod s lidmi a nucená či vykořisťující práce v České republice, La Strada Česká republika, 2006

⁷⁰ Kupříkladu empirické výzkumy dokládají, že důsledkem syndromu zneužívaného a zanedbávaného dítěte mohou být změny v kognitivních funkcích, změny v chování a emoční příznaky, kdy může dojít až k vývojové regresí. Dle studií dětských obětí znásilnění a sexuálního zneužívání tyto trpí řadu let traumatizujícími důsledky, které se projevují jejich emocionální nevyvážeností, sociální regresí, neúspěchy ve škole, pocity nejistoty, nedostatkem sebevědomí, problémy v partnerských vztazích, nespavostí a dalšími neurovegetativními potížemi. Blíže srovnej Shapland, J., Willmore, J., Surf, P.: Victims and the Criminal Justice systém. Aldershot:Gower, 1985.

zejména ze msty takového pachatele, a z těchto důvodů odmítají trestný čin vůbec oznámit. V nejobtížnější situaci jsou pak oběti, u kterých se kumuluje více takových faktorů (např. žena týraná a znásilňovaná manželem policistou apod.).

Zvláštní zacházení, které tyto oběti vyžadují, je třeba v některých případech zohlednit v rámci rekonstrukce trestního řádu, v některých případech zřejmě postačí úprava podzákonými předpisy a metodickými pokyny, či uvolnění finančních prostředků na modernizaci vybavení soudů a Policie ČR. A samozřejmě neodmyslitelná je správná praxe, které lze dosáhnout jen důsledným školením osob, které budou s poškozenými v přímém kontaktu včetně soudců a také managementem kvality práce (zavedení dalších kritérií hodnocené práce). U každého orgánu, by měla existovat osoba, která je za zacházení s poškozenými/oběťmi odpovědná.

Navrhujeme tedy:

- **zavést do trestního řádu zásadu ochrany poškozeného před druhotnou viktimizací,**
- **definovat zvláště ohrožené oběti/poškozené v trestním řádu nebo zvláštním zákoně podle osobní charakteristiky oběti (děti do patnácti let, osoby tělesně a mentálně handicapované, osoby kvůli vysokému věku závislé na pomoci jiných osob), dle vztahu oběti a pachatele (blízké osoby, závislost) a podle spáchaného trestného činu (např. § 158 zneužívání pravomoci veřejného činitele, pokud trestným činem byla způsobena škoda na zdraví nebo závažná morální škoda, §§ 196 a 197a násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, § 204 kuplířství, § 215 týrání svěřené osoby, § 215a týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě, § 216 únos, § 216a obchodování s dětmi, § 217a svádění k pohlavnímu styku, § 219 vražda, §§ 221 a 222 ublížení na zdraví, § 228 odst. 3 a 4 nedovolené přerušování těhotenství, § 230 účast na sebevraždě, § 231 omezování osobní svobody, § 232 zbavení osobní svobody, § 232a obchodování s lidmi, § 233 zavlčení do ciziny, § 234 loupež, § 234a braní rukojmí, § 235 vydírání, § 237 útisk, § 238 odst. 2 a 3 porušování domovní svobody, § 241 znásilnění, §§ 242 a 243 pohlavní zneužívání, § 259 genocidium, § 259a mučení a jiné nelidské a kruté zacházení, § 263 válečná krutost, § 263a persekuce obyvatelstva),**
- **v návaznosti na tuto definici konkretizovat zvláštní ochranu v jednotlivých ustanoveních trestního řádu nebo ve zvláštním zákoně,**
- **z § 163 trestního řádu vypustit skutkové podstaty násilných úmyslných trestných činů.**

6. Instituty (opatření) na ochranu oběti a jejího soukromí

6.1 Mezinárodní standardy

Opatření na ochranu zvláštních skupin obětí (zranitelných a zastrašovaných svědků), která vyplývají z doporučení Rady Evropy:

- zranitelní svědci by měli být vyslýcháni v počáteční fázi trestního řízení co nejdříve poté, co byl trestný čin oznámen,⁷¹
- výslech by měl probíhat zvláště opatrně, pečlivě, respektující potřeby oběti,⁷² procesní pravidla by měla zabránit neopodstatněným a/nebo ponižujícím otázkám, berouce na zřetel trauma, které oběť utrpěla, a vyhnout se jeho prohloubení,⁷³
- výslech by se neměl opakovat, měl by probíhat za přítomnosti soudce a obhajoba by měla mít dostatečnou možnost zpochybnit výpověď,⁷⁴
- pokud je to vhodné, prohlášení učiněná v před-soudním stádiu trestního řízení by měla být zaznamenána na video, aby nedocházelo ke konfrontaci tváří v tvář a zbytečnému opakování výslechu způsobujícímu traumatizaci,
- využívání audio nahrávek výpovědi v průběhu před-soudního stádia řízení se doporučuje rovněž k ochraně zastrašovaných a ohrožených svědků,⁷⁵
- audio-vizuální technika může být používána k výslechu oběti během soudního řízení, aniž by oběť a obžalovaný museli být současně přítomni,⁷⁶
- v průběhu soudního jednání by výslech oběti měl probíhat pod úzkým dohledem soudce, pokud by výslech, zejména v případech týkajících se sexuálních deliktů, mohl mít příliš traumatizující dopad na svědka, soudce by měl zvážit přijetí odpovídacích opatření ke kontrole způsobu vedení výslechu,⁷⁷
- zvláštní zájem dítěte by měl být chráněn v průběhu řízení orgánem sociálně-právní ochrany a, pokud je to vhodné, také zvláště vyškolenými právníky;⁷⁸ pokud je to nutné, děti by měly mít přístup k bezplatné právní pomoci,⁷⁹
- vyloučení médií a/nebo veřejnosti z celého nebo z části soudního řízení,⁸⁰
- utajení identity svědka,
- možnost použít výpověď, která byla učiněna v před-soudním stádiu řízení v přítomnosti soudce, jako důkaz před soudem, pokud výpověď svědka před soudem

⁷¹ Doporučení R (1997) 13 Výboru Ministrů o zastrašování svědků a právech obhajoby, odst. 25

⁷² Tamtéž.

⁷³ Doporučení R (2002) 5 Výboru Ministrů o ochraně žen před násilím, odst. 42

⁷⁴ Doporučení R (1997) 13 Výboru Ministrů o zastrašování svědků a právech obhajoby, odst. 26, Doporučení R (2002) 5 Výboru Ministrů o ochraně žen před násilím, odst. 42

⁷⁵ Doporučení R (2005) 09 Výboru Ministrů o ochraně svědků a spolupracovníků justice, odst. 17

⁷⁶ Doporučení R (1997) 13 Výboru Ministrů o zastrašování svědků a právech obhajoby, odst. 27

⁷⁷ Tamtéž, odst. 28

⁷⁸ Tamtéž, odst. 20

⁷⁹ Doporučení R (2002) 5 Výboru Ministrů o ochraně žen před násilím, odst. 47

⁸⁰ Doporučení R (1997) 13 Výboru Ministrů o zastrašování svědků a právech obhajoby, odst. 9, Doporučení R (2005) 09 Výboru Ministrů o ochraně svědků a spolupracovníků justice, odst. 17

by mohla způsobit značné a bezprostřední ohrožení života nebo bezpečnosti svědka, jeho příbuzných nebo osob mu blízkých;⁸¹ taková výpověď by měla být považována za přípustný důkaz, pokud strany mají nebo měly možnost účastnit se výslechu, vyslýchat svědka a vyjádřit se k obsahu výpovědi v průběhu řízení,⁸²

- zpřístupnění informace, která umožňuje identifikaci svědka v posledním možném stádiu řízení, a/nebo zpřístupnění pouze vybraných podrobností,⁸³
- použití prostředků, které brání fyzické identifikaci svědka jako clony, závěsy, maskování obličeje a deformace hlasu,⁸⁴

6.2 Instituty na ochranu oběti a jejího soukromí ve vybraných zahraničních právních úpravách

Právo na ochranu vyplývá mimo jiné z článku 8 *Rámcového rozhodnutí Rady Evropské unie* ze dne 15. 3. 2001 o postavení obětí v trestním řízení. Rámcové rozhodnutí v tomto směru požaduje, aby členské státy zajistily přiměřenou úroveň ochrany obětí a podle vhodnosti i jejich rodin nebo osob v obdobném postavení, zejména pokud jde o jejich bezpečí a ochranu soukromí, a to v případech, kdy kompetentní orgány usoudí, že hrozí vážné riziko odplaty nebo existuje důkaz vážného úmyslu narušit soukromí těchto obětí. Odstavec 2 zmíněného ustanovení se zaměřuje na ochranu soukromí a fotografického zobrazení obětí a jejich rodin, následující odstavce pak zmiňují opatření, která lze vztáhnout přímo k ochraně oběti před druhotnou viktimizací. Odstavec 3 přitom požaduje možnost oběti vyhnout se v prostorách soudu pachateli (pokud takový kontakt naopak trestní řízení nevyžaduje), členské státy by měly u soudů zřídit oddělené čekárny pro oběti. Ochranou obětí, zejména zvláště ohrožených, před důsledky podání svědeckví při veřejném soudním projednávání se zabývá odst. 4 článku 8. Existuje-li potřeba takové ochrany, pak členský stát zajistí, aby oběti z rozhodnutí soudu mohly svědčit pomocí jakýchkoli vhodných prostředků slučitelných se základními právními principy daného státu.

Zpráva Komise z roku 2004⁸⁵ porovnává opatření přijatá na základě tohoto článku jednotlivými státy. Vzhledem k tomu, že článek dává poměrně široké možnosti výkladu (fyzickou ochranu, důvěrnost svědeckví, různé způsoby výslechu, nepřítomnost obviněného u výslechu atd.), uvádějí jednotlivé státy rozdílná opatření. Z hlediska ochrany bezpečí např. Francie upravuje zvláštní skutkovou podstatu trestného činu, na základě které se stíhají případy, kdy je oběti vyhrožováno či je zastrašována s úmyslem odradit ji od podání trestního oznámení nebo ji přinutit k jeho stažení. Ačkoli v době zpracování zprávy o plnění rámcového rozhodnutí neupravovala legislativa žádného státu výslovně právo oběti vyhnout

---

⁸¹ Tamtéž.

⁸² *Doporučení R (2005) 09 Výboru Ministrů o ochraně svědků a spolupracovníků justice*, odst. 17

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Zpráva Komise na základě článku 18 Rámcového rozhodnutí Rady z 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení (pozn. Zpráva je ze dne 16. 2. 2004).

se kontaktu s pachatelem, samostatné čekárny pro oběti byly v řadě zemí běžným standardem (např. Finsko, Irsko, Lucembursko).⁸⁶ K odstavci 4 pak většina členských států uvedla možnost, aby oběti vypovídaly prostřednictvím audiovizuálního kanálu, a u zvláště ohrožených obětí zachování anonymity. Dále např. Velká Británie využívala opatření jako umístění zástěny kolem místa svědka.

Švýcarský Spolkový zákon o pomoci obětem trestných činů obsahuje ustanovení dopadající obecně na oběti trestných činů⁸⁷ a dále pak ustanovení o právech obětí trestných činů proti sexuální integritě.⁸⁸ Zvláště je pak upravena ochrana nezletilých, zejména proces jejich výslechu. Podle tohoto zákona mají oběti nárok na bezplatné poradenství. Poradny zajišťují a zprostředkovávají především lékařskou, psychologickou, sociální, materiální a právní pomoc. Informují o pomoci obětem. Pomoc poskytují okamžitě a v případě potřeby dlouhodobě. Poradny přejímají další náklady, jako jsou náklady na lékařskou péči, zastupování a náklady řízení, pokud je to žádoucí na základě osobních poměrů oběti. V rámci ochrany osobnosti (čl. 5) je upravena povinnost orgánů činných v trestním řízení zamezit na žádost oběti setkání s obviněným. Právu obviněného vyjádřit se ke všem skutečnostem a důkazům se vyhoví jiným způsobem. Konfrontace může být nařízena, jen pokud uvedenému právu obviněného nelze učinit zadost jiným způsobem nebo to naléhavě vyžaduje převažující zájem trestního stíhání. V případě trestných činů proti sexuální integritě pak lze proti vůli oběti nařídit konfrontaci jen z důvodu naplnění výše uvedeného práva obviněného, nelze-li mu učinit zadost jiným způsobem.

Každá oběť trestného činu má právo se nechat doprovázet důvěrníkem, je-li vyslýchána jako svědek nebo podává vysvětlení, a může odmítnout výpověď k otázkám týkajícím se intimní sféry (čl. 7). Oběti trestných činů proti sexuální integritě dále mohou žádat, aby byly vyslýchány osobou stejného pohlaví (čl. 6 odst. 3), a také mohou žádat, aby členem senátu rozhodujícího ve věci byla alespoň jedna osoba stejného pohlaví (čl. 10). Ve Švýcarsku je ochrana soukromí oběti upravena v čl. 5 odst. 2 Spolkového zákona o pomoci obětem trestných činů.⁸⁹ Podle tohoto ustanovení smějí orgány činné v trestním řízení i soukromé subjekty zveřejnit identitu oběti mimo veřejné soudní projednávání pouze, je-li to nutné v zájmu trestního stíhání nebo s tím oběť souhlasí. Podle odstavce 3 soud vyloučí veřejnost z jednání, jestliže to vyžaduje převažující zájem oběti. V případě trestných činů proti sexuální integritě musí být veřejnost na návrh oběti vyloučena vždy.

Děti⁹⁰ do osmnácti let nesmějí být v řízení vyslýchány více než dvakrát přičemž první výslech se má uskutečnit co možná nejdříve a druhý výslech je možno provést jen

---

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Oběti se rozumí osoba, které bylo trestným činem bezprostředně ublíženo na tělesné, sexuální nebo psychické integritě. Některá ustanovení se navíc vztahují i na příbuzné a osoby blízké oběti. Jedná se o právo na poradenství a uplatňování procesních práv a civilních nároků (pokud jim vůči pachateli náležejí). Čl. 2 Bundesgesetz über die Hilfe an Opfer von Straftaten (Opferhilfegesetz, OHG) vom 4. Oktober 1991 (Stand am 27. Dezember 2005), dostupný z <http://www.admin.ch/ch/d/sr/3/312.5.de.pdf>

⁸⁸ Ochrany před druhotnou viktimizací se dotýkají zejména články 5 až 8, čl. 10, postup v případě nezletilých obětí upravují články 10a až 10d.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Čl. 10a – 10d cit. zákona

v případě, že strany nemohly při prvním výslechu vykonávat svá práva, nebo je to nezbytné v zájmu vyšetřování či dítěte. Výslech provádí vždy k tomu účelu vyškolený vyšetřovatel za přítomnosti odborníka a zaznamenává se na video. Také nezletilý má právo na přítomnost důvěrníka, orgány činné v trestním řízení jej ovšem mohou vyloučit z řízení, pokud by dítě mohl ovlivňovat. Konfrontace nezletilého s obviněným je u trestných činů proti sexuální integritě zcela vyloučena a u ostatních trestných činů, pokud by mohla vést u dítěte k těžké psychické zátěži. Vyhrazena zůstává pouze pokud právu obviněného vyjádřit se ke všem skutečnostem a důkazům nelze učinit zadost jiným způsobem. Jestliže to naléhavě vyžaduje zájem dítěte, který převažuje nad zájmem státu na trestním stíhání, může orgán činný v trestním řízení výjimečně dokonce trestní řízení zastavit. K tomu musí dát souhlas dítě a při nedostatečné posuzovací schopnosti jeho zákonný zástupce.

Německý trestní řád vedle bezplatného právního zastoupení pro oběti určitých trestných činů, jak je uvedeno výše, upravuje další procesní opatření k ochraně před sekundární viktimizací oběti. Soud může a na návrh poškozeného musí vyloučit veřejnost, pokud poškozený má být slyšen ohledně soukromých záležitostí a není zde výjimečný veřejný zájem na veřejném jednání. Obžalovaný může být vykázán ze soudní síně nejen z důvodu, že se má za to, že by v přítomnosti obžalovaného svědek nevyprávěl pravdu, ale také hrozí-li značné zhoršení duševního a tělesného stavu a zdraví svědka mladšího 16 let. Obžalovaný poté musí být informován o obsahu výpovědi (§ 247 StPO). Pokud se vážnému nebezpečí zhoršení duševního a tělesného stavu a zdraví svědka mladšího 16 let nelze vyhnout ani vyloučením veřejnosti a obžalovaného ze soudní síně, lze provést výslech prostřednictvím audio-video systému (§ 247 a StPO). Konečně výslech osoby mladší 16 let může být nahrazen audio-video nahrávkou výslechu z před-soudního stádia řízení, pokud se řízení vede o sexuálním trestném činu, vraždě nebo ublížení na zdraví s následkem smrti a týrání dítěte a pokud obžalovaný a jeho právní zástupce měli možnost účastnit se výslechu v před-soudním stádiu řízení (§ 255 a StPO). Tato zákonná ustanovení jsou doplněna o administrativní směrnici státního zastupitelství Pravidla pro trestní a pokutové řízení (*Richtlinien für das Straf- und Busgeldverfahren*; dále citované jako "RiStBV"), upravující postup k ochraně dětí a mladistvých. Dle RiStBV by se mělo zabránit opakovanému vyslýchání dětí a mladistvých, děti a mladiství by měli být vyslechnuti pokud možno před ostatními svědky, v čekárnách by měli být pokud možno pod dohledem a měla by jim být věnována péče. V případě sexuálních trestných činů, by výslech měl probíhat za přítomnosti zkušeného dětského psychologa.⁹¹

---

⁹¹ Löffelmann M. *The Victim in Criminal Proceedings ~ A Systematic Portrayal of Victim Protection Under German Criminal Procedural Law - Part One: Rights of Participation and Victim Protection* in Work Product Of The 131st International Training Course, "The Use and Application of the United Nations Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power - Twenty Years after Its Adoption", UNAFEI, Japonsko, 2007, http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF_rms_all/no63.pdf, 06.08.2007

6.3 Některá opatření v mezinárodním srovnání

Přítomnost podpůrné osoby v průběhu výslechu

K zlepšení způsobu výslechu je osobě s mentálním handicapem umožněno být při výslechu doprovázena důvěrníkem v *Belgii, Irsku, Lucembursku, Rakousku a Švýcarsku. Velká Británie a Portugalsko* umožňuje přítomnost důvěrníka při výslechu všem zranitelným svědkům včetně dětí a osob s mentálním handicapem.⁹² Na *Kypru, v Lucembursku, Maltě a Španělsku* je dítě vyslýcháno pouze v přítomnosti rodiče, nebo osoby, které důvěřuje. V *Belgii, na Islandu, v Lichtenštejnsku a Švýcarsku* mohou být doprovázeny kýmkoli, kdo jim může být oporou.⁹³

Speciální výslechové místnosti

Speciální výslechové místnosti jsou velmi důležitým opatřením k zlepšení způsobu výslechu. Umožňují výslech dítěte za nejlepších okolností, což je výhodné pro dítě i pro systém trestní spravedlnosti. Zvláštní výslechové místnosti, kde si dítě může hrát v průběhu vyšetřování, najdeme například v *Belgii, Dánsku, Islandu, Lucembursku, Nizozemí, Norsku, Skotsku a Švédsku*. Místnost je oddělena jednocestným nebo dvoucestným zrcadlem, v jedné části je dítě vyslýcháno. V druhé části místnosti výslech pozoruje státní zástupce, další speciálně vyškolený policista, právní zástupci podezřelého i dítěte, sociální pracovník a soudce.⁹⁴ Přítomné osoby mohou také prostřednictvím zvukového spojení s vyslýchajícím případně klást dítěti otázky.

Živé spojení uzavřeným televizním okruhem

V *Anglii a Walesu, Irsku, Itálii, Lichtenštejnsku, Lucembursku, Portugalsku, Rakousku a Skotsku* umožňuje legislativa vyslýchat děti prostřednictvím uzavřeného televizního okruhu se soudní síní. V *Lichtenštejnsku, Německu, Portugalsku a Rakousku* mohou být děti vyslýchány prostřednictvím tele-spojení ze sousední místnosti jak v před-soudním, tak soudním stádiu řízení z důvodu ochrany dítěte před přímým výslechem obhájcem obžalovaného. V *Rakousku* jsou takto vybaveny všechny soudy. Místnosti jsou také vybaveny tak, aby se dítě cítilo v průběhu výslechu uvolněněji. V *Lichtenštejnsku a Rakousku* probíhá vlastní výslech skrze prostředníka, který sedí v sousední místnosti a slyší položené otázky ze sluchátek. Také v *Irsku, Itálii a Portugalsku* může výslech pomocí televizního spojení probíhat skrze prostředníka, v *Itálii* je takovým prostředníkem dětský psycholog. V *Anglii, Walesu a Irsku* mají děti formální právo, být vyslýchány prostřednictvím uzavřeného televizního okruhu.⁹⁵ V *Německu a Lichtenštejnsku, Portugalsku a Rakousku*, se možnost výslechu prostřednictvím uzavřeného televizního okruhu vztahuje také na osoby s mentálním postižením, ve Velké Británii na osoby se vzdělávacím handicapem.⁹⁶ *Irsko, Německo, Lichtenštejnsko, Portugalsko, Skotsko a Švýcarsko* umožňují soudní výslech

⁹² Brien, M.E.I. and E.H. Hoegen (2000), Chapter 27: Treatment, str. 11

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Tamtéž, str. 10

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Tamtéž, str. 11

prostřednictvím televizního spojení z jiné místnosti v případě kteréhokoliv svědka, jehož psychika je ohrožena přítomností obžalovaného. *Portugalské* právo umožňuje, aby oběť byla neidentifikovatelná. Ve Švýcarsku má každá oběť závažného trestného činu právo být vyslýchána prostřednictvím video-linku. V *Irsku a Skotsku* legislativa umožňuje výslech zranitelných svědků pomocí alternativních prostředků jako je televizní okruh nebo zpoza zástěny. V *Irsku* mohou být otázky pokládány prostředníkem.⁹⁷

Video-záznam výslechu

Video-záznam výslechu z před-soudního stádia řízení je možné použít jako důkaz před soudem v *Belgii, Dánsku, Německu, Nizozemí, Norsku a Švédsku*. V *Belgii* může být dítě mladší 14 let vyslýcháno pouze jednou zvláště vyškoleným vyšetřovatelem. Videozáznam výslechu je pak přípustný jako důkaz před soudem a soud shlédne záznam s vyloučením veřejnosti. V *Německu* je možné pořídit záznam výslechu dítěte mladšího 16 let, nebo soudce může rozhodnout o výslechu dítěte v nepřítomnosti obžalovaného. V *Nizozemí* výslech dítěte mladšího 16 let probíhá ve zvláštní výslechové místnosti a video-záznam je použitelný jako důkaz před soudem. Video záznam výslechu ve výslechové místnosti je také přípustný jako důkaz před soudem v *Dánsku, Norsku a Švédsku*. V *Dánsku* soud určuje, kdy a kdo vyslechne dítě mladší 15 let. Pravidlem je, že děti nevypovídají před soudem, ale k výslechu před soudem v přítomnosti obžalovaného může dojít.⁹⁸

Dle judikatury *Evropského soudu pro lidská práva* je použití výslechu dítěte zaznamenaného na video, pokud obhajoba má možnost pozorovat chování dítěte (buď prostřednictvím jednocestného zrcadla nebo uzavřeného televizního okruhu) a pokládat dítěti otázky prostřednictvím audio-spojení s vyslýchajícím, v souladu s článkem 6 Evropské úmluvy. Soud judikoval, že: "Vzhledem ke specifikům trestního řízení týkajícího se sexuálních deliktů...nemůže být toto ustanovení [čl.6, poznámka autora] vykládáno tak, že vyžaduje ve všech případech, aby otázky byly pokládány přímo obviněným nebo jeho obhájcem křížovým výslechem nebo jinými prostředky."⁹⁹

Výslech osobou stejného pohlaví

Zranitelným obětí sexuálních deliktů je dána možnost výslechu policistou stejného pohlaví v *Belgii, Dánsku, na Islandu, v Irsku, na Maltě, v Lichtenštejnsku, Nizozemí, Norsku, Portugalsku, Španělsku a Švýcarsku*.¹⁰⁰

Utajení osobních informací o oběti před obviněným

Opatření jsou většinou zaměřena na praktické zabránění pachateli, aby zjistil, kde oběť žije, spíše než na zákaz přístupu k informacím o jméně a bydlišti oběti. Toto je případ *Dánska, Anglie a Walesu, Francie, Nizozemí, Španělska a Švédska*. V *Dánsku* může být v průběhu před-soudního stádia řízení zakázáno obhájci sdělit obviněnému jméno svědka. I když se věc projednává před soudem a svědek tedy už nebude nadále v anonymitě, přesto jeho adresa může obviněnému zůstat utajena. V *Anglii a Walesu* nesmí být identita obětí

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ *S.N. v Sweden, 2002-V Eur. Ct. H. R., §. 47*

¹⁰⁰ Tamtéž.

znásilnění a sexuálních útoků odhalena v rámci veřejného soudního projednávání (viz výše), to však neznamená, že je tato informace o poškozeném utajena zároveň i obviněnému. Standardem se v této jurisdikci stalo vymazání adresy svědka z protokolu o jeho výpovědi před tím, než je zpřístupněn státnímu zástupci. Srovnatelná je i praxe ve *Francii* a *Nizozemí*, kde je oběti, která je zároveň svědkem a které bylo vyhrožováno, povoleno, aby si bydliště nahlásila na místní policejní stanici. Ve *Španělsku* může vyšetřující soudce naříditi odstranění jména, adresy, pracoviště a profese oběti, která je zároveň svědkem a které bylo vyhrožováno, ze spisu. Konečně ve *Švédsku* nejsou údaje o adrese, zaměstnání a další osobní informace týkající se zastrašovaného svědka-oběti obsaženy v předvolání zasílaném obviněnému. Mimo to jsou tyto informace zaznamenány ve vyšetřovacím protokolu pokud mají pro vyšetřování význam. Jinak jsou zaznamenány jen na zvláštním listu, který je vyňat před tím, než obhájce nahlíží do spisu. Nejdále ze všech jde výše zmíněné *Holandsko*, kde zastrašovaná oběť-svědka má absolutní právo zůstat v anonymitě a neobjevit se u soudu, jakmile byla jednou vyšetřujícím soudcem označena za zastrašovaného svědka.¹⁰¹

Dle judikatury Evropského soudu pro lidská práva právo obhajoby seznámit se všemi důkazy proti obviněnému není absolutní: „V jakémkoliv trestním řízení mohou být protichůdné zájmy jako národní bezpečnost, potřeba chránit ohrožené svědky nebo tajné policejné metody vyšetřování trestných činů, které musí být váženy proti právům obviněného. V některých případech může být nutné neposkytnout určitý důkaz obhajobě k zachování základních práv jiné osoby nebo k ochraně důležitého veřejného zájmu. Avšak pouze taková opatření omezující práva obviněného, která jsou nezbytně nutná, jsou povolena článkem 6. A co více, k zajištění spravedlivého procesu pro obviněného jakékoliv ztížení postavení obviněného omezením jeho práv musí být dostatečně vyváženo soudem v průběhu řízení.“¹⁰²

6.4 Požadavky na ochranu soukromí oběti v mezinárodních dokumentech

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8 se dotýká ochrany soukromí obětí trestných činů v článcích 8 a 3. Článek 8 odst. 1 úmluvy se neomezuje na ochranu soukromí, ale heslovitě vyjadřují i fyzickou a mentální integritu obětí.¹⁰³ Pod touto rouškou se nacházejí jak státní závazky pozitivní tak negativní.¹⁰⁴ Pozitivní závazek státu zavazuje stát přijmout pozitivní opatření k ochraně fyzické i mentální integrity oběti i ze strany třetích (soukromých) subjektů, včetně médií. Pozitivní závazek ochrany fyzické a mentální integrity dětské oběti nezajišťuje, že článek 8 úmluvy má prioritu, ale je nutno zvážit vztah i k jiným právům a závazkům.¹⁰⁵ Ačkoliv státy

¹⁰¹ Brienens, M.E.I. and E.H. Hoegen (2000), Chapter 27: Treatment, str. 34

¹⁰² *Rowe and Davis v. U.K.* 2000-II Eur. Ct. H. R., para. 61

¹⁰³ Například *Botta v Italy* (1988) 26 EHRR 241

¹⁰⁴ Srovnej *X and Y v. Netherlands* (1986) 8 EHRR 235 at 240.

¹⁰⁵ Srovnej *Costello-Roberts v United Kingdom* (1995) 19 EHRR112.

mají ohledně ochrany práva na soukromí určitou míru volnosti (margin of appreciation), musí spravedlivě vyvažovat konfliktní zájmy jednotlivce a společnosti.¹⁰⁶ Lze si jen těžko představit případ s výjimkou pátrání po pohřešovaných osobách, kdy by zájem společnosti získat informaci, která může vést k identifikaci oběti, převážil zájem oběti na ochraně jejího soukromí.

Doporučení (2006) 8 Výboru Ministrů o pomoci obětem trestných činů doporučuje státům přijmout odpovídající opatření k omezení zásahů do soukromí obětí na nejnižší možnou míru a k ochraně osobních dat obětí zejména v průběhu vyšetřování a trestního stíhání. Státy by měly podporovat média k přijetí a respektování sebe-regulačních opatření k ochraně soukromí a osobních dat obětí. Státy by měly uložit všem institucím, státním či nevládním, které jsou v kontaktu s oběťmi, aby přijaly jasné standardy, kdy mohou poskytnout třetí straně informaci obdrženu od oběti nebo související s obětí. Informaci je možné poskytnout pouze za podmínky, že k tomu oběť dala výslovný souhlas, nebo na základě povinnosti uložené zákonem nebo zákonné autorizace. Poskytování informací v těchto dvou výjimečných případech by se mělo řídit jasnými pravidly. Měly by být zveřejněny stížnostní postupy pro případ porušení těchto pravidel.¹⁰⁷ Důvodová zpráva¹⁰⁸ uvádí ještě třetí výjimečný případ, kdy je poskytnutí informace možné, a to v případě převažujícího etického zájmu, čímž je ochrana zdraví nebo bezpečnosti jiných nebo i oběti samotné. Každé poskytnutí informace by se však mělo řídit principem proporcionality. Policie například může poskytnout informace o oběti v průběhu vyšetřování jiným osobám (svědkům) za účelem vyšetřování. Důvodová zpráva k doporučení zdůrazňuje závazek státu vyplývající z článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod poskytnout ochranu právu jednotlivce na respektování soukromého a rodinného života. Patříčná pozornost by zejména měla být věnována zákonné povinnosti chránit osobní údaje obětí, v některých případech včetně podobizny oběti.

6.5 Ochrana soukromí poškozeného v zahraničí prostředky trestního práva a z hlediska dalších právních předpisů

V **Nizozemí** se poskytování údajů o individuální trestní kauze orgány činnými v trestním řízení řídí těmito zásadami:

- orgány by měly být zdrženlivé v nabízení informací médiím o konkrétních případech,
- informace o konkrétních případech jsou podávány jen na žádost média (pasivní poskytnutí),

¹⁰⁶ *Mikulčić v. Croatia* 2002-I Eur. Cr. Hr. R. § 57

¹⁰⁷ *Recommendation No (2006) 8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims*, odst. 10.8 - 11.2

¹⁰⁸ Explanatory memorandum *Recommendation No (2006) 8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims* § 130-5

- k aktivnímu nabídnutí takové informace může dojít jen v případě, kdy trestný čin způsobil ve společnosti značné pobouření,
- neměly by být poskytnuty údaje o lidech, kteří v kauze figurují, a to včetně státní příslušnosti, etnického původu nebo sexuální orientace,
- nikdy nesmí být zveřejněna identita obětí, svědků a pozůstalých po oběti, ani nesmí být zveřejněna data, která by jejich identifikaci umožnila,
- informace smí podávat jen tiskový mluvčí.¹⁰⁹

Francouzský právní řád vyřešil potřebu chránit poškozeného před zveřejňováním informací o jeho osobě zavedením poměrně vysokých sankcí za porušení zákazu zveřejňování údajů o obětech. Tiskový zákon¹¹⁰ zavádí v čl. 39 zákaz zveřejňování informací o poškozeném, který je subjektem adhezního řízení (*partie civile*), před vydáním rozsudku ve věci. Za porušení zákazu hrozí pokuta ve výši 18 000 EUR. Francouzský trestní zákon navíc zná skutkovou podstatu zveřejnění podobizny jednotlivce bez jeho souhlasu. Toto ustanovení chrání každého, tedy i všechny poškozené – nejen *partie civile*, před zveřejněním fotografií zobrazujících okolnosti spáchání trestného činu, které ohrožují důstojnost a morální integritu jednotlivce, bez jeho souhlasu.

Brienen, M.E.I. a E.H. Hoegen klasifikují opatření na ochranu soukromí obětí následovně¹¹¹

Soudní líčení s vyloučením veřejnosti

V některých jurisdikcích se určité typy trestných činů jako znásilnění projednávají automaticky s vyloučením veřejnosti (*Irsko, Island, Itálie*) nebo je vždy respektována žádost oběti o vyloučení veřejnosti (*Dánsko, Lucembursko*)¹¹²

Omezení zveřejňování informací

V některých státech princip utajení v před-soudním stádiu řízení zakazuje zveřejnění jakékoliv citlivé informace dříve, než se případ dostane před soud (*Belgie, Francie, Portugasko, Turecko*). V jiných státech je poskytování informací regulováno vnitřními předpisy orgánů činných v trestním řízení (*Belgie, Nizozemí, Rakousko, Španělsko*). V dalších je pak zakázáno zveřejnit identitu oběti sexuálního trestného činu v průběhu soudního líčení, kdy pouze účastníci trestního řízení znají její identitu (*Anglie a Wales, Švýcarsko*).

Omezení publicity v médiích

Omezení se vztahuje zpravidla na "médiá" jako celek, v některých státech existují zvláštní pravidla ohledně televizního vysílání nebo fotografování. V některých státech sebe-regulace médií spočívá v tichém respektování (*Lichtenštejnsko, Lucembursko*) nebo ve výslovných dohodách uzavřených mezi médii navzájem, že není možné publikovat jména

¹⁰⁹ Zásady jsou převzaty z nizozemského modelu, viz Guideline concerning the provision of information by the criminal justice authorities to the media about criminal cases, 6 May 1992

¹¹⁰ Loi 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse.

¹¹¹ Brienen, M.E.I. and E.H. Hoegen (2000), Chapter 27: Treatment, str. 23

¹¹² Tamtéž.

obětí sexuálních deliktů nebo dětských obětí. Tato forma a je dostatečná pouze ve státech, kde neexistuje senzace chtivý bulvár. Další formou sebe-regulace jsou etické kodexy médií (*Island, Norsko, Švédsko*) a porušení etického kodexu má za následek sankci uloženou stavovským orgánem. Vnější omezení v některých státech spočívá v tom, že soudy mají ze zákona pravomoc uložit specifické omezení publicity médiím v individuálních případech (*Belgie, Dánsko, Německo, Kypr, Nizozemí, Portugalsko*), pokud je to třeba. Všeobecná omezení se vztahují buď na oběti určitých trestných činů jako jsou oběti znásilnění (*Belgie, Dánsko, Francie, Island, Irsko, Turecko, Velká Británie*) nebo na určité formy publicity jako je například televizní vysílání (*Dánsko, Francie, Nizozemí, Kypr, Rakousko, Portugalsko, Skotsko*). V případě porušení mohou být noviny, televize nebo rádio žalovány. V některých státech s agresivním bulvárem může být publikování osobních údajů obětí trestných činů nebo určitých skupin obětí trestným činem.

6.6 Návrhy pro náš právní řád

Shrneme-li zkušenosti ze zahraničí a porovnáme s možnostmi našeho právního prostředí, docházíme k následujícím návrhům systémových změn:

Z hlediska ochrany před druhotnou viktimizací v průběhu trestního řízení navrhuje:

- **zakotvit právo poškozeného nechat se při výslechu (podání vysvětlení) doprovázet důvěrníkem,**
- **zakotvit právo obětí, jejich příbuzných a blízkých osob na bezplatný přístup k psychosociálnímu a právnímu poradenství ve speciálních poradnách, jejichž (místní) dostupnost by garantoval stát nebo orgány samosprávy,**
- **u osob mladších patnácti let zakotvit povinnost provádět jejich výslech ve zvláštní výslechové místnosti s poloprůhledným zrcadlem nebo pomocí audiovizuální techniky a povinnost zaznamenávat výslech na video, v hlavním líčení pak na místo výslechu číst protokol s možností provést důkaz videozáznamem,**
- **zakotvit právo obětí mladších 18 let na bezplatné zastoupení advokátem, pokud nemohou být zastoupeny zákonným zástupcem, a u obětí sexuálního zneužívání a násilných trestných činů mladších 18 let právo na bezplatné zastoupení advokátem vždy (bez testu majetkových poměrů na základě žádosti zákonného zástupce, kolizního opatrovníka nebo dítěte),**

- **zakotvit právo zvláště ohrožených obětí vyhnout se kontaktu s pachatelem (i v prostorách soudu a policie) a právo žádat výslech prostřednictvím audiovizuálního kanálu,**
- **rozšířit možnost vykázaní pachatele ze soudní síně u hlavního líčení a omezení účasti pachatele u úkonů prováděných v přípravném řízení z důvodu ochrany psychické integrity obětí a svědků (pro úkon by byl pachatel povinně zastoupen advokátem),**
- **u zvláště ohrožených obětí omezit možnost konfrontace s pachatelem na případy, kdy je to pro objasnění věci nezbytně nutné,**
- **zakotvit zákaz výslechu zvláště ohrožených obětí osobně obžalovaným (povinné zastoupení obhájcem pro tento úkon),**
- **omezit možnost opakovaného vyslychání zvláště zranitelných obětí a svědků zejména tím, že v hlavním líčení bude možno číst záznam o podání vysvětlení za stejných podmínek, jako protokol o výslechu svědka, a v přípravném řízení pokud se vyskytne potřeba po zahájení trestního stíhání doplnit některé skutečnosti za účasti obhájce, provede se pouze doplňující výslech na podkladě záznamu o podání vysvětlení, mimo případů, kdy svědek sám o výslech požádá,**
- **zakotvit právo zvláště ohrožených obětí odmítnout vypovídat o otázkách dotýkajících se jejich intimní sféry, zejména sexuální historie irelevantní k danému případu (mimo časový rámec spáchaného činu),**
- **zakotvit právo obětí sexuálních deliktů být na žádost vyslychána osobou stejného pohlaví, pokud je to možné,**
- **zakotvit právo obětí sexuálních deliktů na vyloučení veřejnosti z hlavního líčení (na žádost oběti),**
- **zakotvit možnost utajit v trestním řízení informace týkající se svědka, které nemají pro trestní řízení zásadní význam a jejichž zpřístupnění obviněnému a jeho obhájci by mohlo ohrozit bezpečnost nebo jiný důležitý zájem svědka (informace o bydlišti svědka, jeho pracovišti apod.), včetně povinnosti orgánů činných v trestním řízení odepřít obhajobě přístup k důkazům, které**

obsahují uvedené informace, a upravit postup, kterým bude obviněnému zprostředkován obsah důkazu,

- učinit z rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení o ukončení utajení svědka rozhodnutí přezkoumatelné a upravit způsob předvolávání utajených svědků,
- zakotvit právo oběti podat návrh na vydání předběžného opatření, neomezovat možnost nařízení předběžného opatření na trestné činy, u kterých trestní zákon stanoví dolní hranici sazby trestu odnětí svobody na tři léta, nevázat možnost nařídit předběžné opatření na existenci vazebních důvodů (jak navrhuje věcným záměr TR).

Z hlediska ochrany soukromí poškozeného navrhuje:

- uvést výslovně zákaz zveřejňování informací vedoucích k odhalení identity poškozeného, svědka nebo pozůstalého po oběti bez jejich souhlasu v § 8a trestního řádu, případně jej zahrnout do zvláštního zákona (například obdobně, jako to v případě mladistvých pachatelů upravuje zákon č. 218/2003 Sb.) mimo případů, kdy je poskytnutí v zájmu těchto osob nebo je to nutné pro účely trestního stíhání,
- zavést sankce za porušení tohoto zákazu (např. v tiskovém zákoně, zákoně o provozování rozhlasového a televizního vysílání nebo v přestupkovém zákoně jako v případě mladistvých pachatelů).

7. Zvláštní zákon na ochranu obětí

7.1 Příklady ze zahraničí

Zvláštní zákon na ochranu obětí trestných činů byl přijat například v *Bosně a Hercegovině, Německu, Švýcarsku nebo Rumunsku.*

Švýcarský Spolkový zákon o pomoci obětem trestných činů z 4. 10. 1991¹¹³ si bere za cíl poskytnutí účinné pomoci obětem trestných činů a zlepšení jejich právního postavení. Vztahuje se na osoby, kterým bylo trestným činem bezprostředně ublíženo na tělesné, sexuální nebo psychické integritě (oběti trestných činů), přičemž určitá práva přiznává pouze obětem trestných činů proti sexuální integritě nebo dětem do osmnácti let.

¹¹³ Bundesgesetz über die Hilfe an Opfer von Straftaten (Opferhilfegesetz, OHG) vom 4. Oktober 1991 (Stand am 27. Dezember 2005), dostupný z <http://www.admin.ch/ch/d/sr/3/312.5.de.pdf>

Nerozhoduje při tom, zda pachatel se cítí vinen či zda byl vůbec zjištěn. Stejně tak není pomoc omezena hranicí trestní sazby spáchaného činu apod. Pomoc podle tohoto zákona zahrnuje poradenství, ochranu oběti a hájení jejích práv v trestním řízení a dále odškodnění a zadostiučinění. Mimo obětí trestných činů se zákon vztahuje i na manžela, registrovaného partnera, děti, rodiče a osoby, které jsou oběti podobným způsobem blízké. Tyto jsou oběti postaveny naroveň při poskytování poradenství, uplatňování procesních práv a civilních nároků vůči pachateli a při uplatňování odškodnění a zadostiučinění (pokud jim náležejí civilní nároky vůči pachateli). Zákon tedy upravuje bezplatné poradenství v poradenských zařízeních, která provozují kantony, dále ochranu a práva oběti v trestním řízení (příčemž orgánům činným v trestním řízení ukládá odpovídající povinnosti) a odškodnění a zadostiučinění (je subsidiárně vypláceno státem). O jednotlivých ustanoveních vztahujících se k ochraně oběti před sekundární viktimizací a ochraně jejího soukromí se podrobněji zmiňujeme v kapitole 6.2.

V **Bosně a Hercegovině** zákon na ochranu ohrožených a zranitelných svědků¹¹⁴ definuje ohroženého a zranitelného svědka, aplikaci opatření na ochranu svědků a ochranná opatření jako např. přístup k psychologické a sociální podpoře a profesionální pomoci a přítomnost podpůrné osoby během výslechu a slyšení, výslech prostřednictvím audio-video zařízení, utajení některých osobních údajů obětí, institut anonymních svědků a zvláštní tzv. ochranné řízení v případě ohroženého svědka.

Rumunský zákon o určitých opatřeních k zajištění ochrany obětí¹¹⁵ upravuje podrobně povinnost informovat oběti o jejich právech, včetně zřízení bezplatné informační linky, upravuje právo na bezplatné psychologické poradenství a bezplatnou právní pomoc pro oběti určitých trestných činů, jako jsou sexuální delikty, násilné trestné činy a obchodování s lidmi, a upravuje finanční kompenzaci od státu pro oběti určitých trestných činů.

V **Německu** zákon o reformě práv obětí¹¹⁶ novelizoval řadu předpisů relevantních pro práva obětí trestných činů, významně posílil procesní a informační práva obětí trestných činů, snížil zátěž vyplývající pro oběť z trestního řízení a zvýšil možnost žádat náhradu nemajetkové újmy v trestním řízení.¹¹⁷

Ve **Velké Británii** *Youth Justice and Criminal Evidence Act (1999)*,¹¹⁸ definuje zranitelné a zavražďované svědky, upravuje zvláštní opatření, která se vztahují na zvláštní skupiny obětí - zavražďovaných a zranitelných svědků, zejména dětí a obětí sexuálních

---

¹¹⁴ Law on Protection of Witnesses under Threat and Vulnerable Witnesses, 2003, <http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=185&lid=6502&less=false>, 18.11.2007

¹¹⁵ Law No. 211/2004 on certain measures to protect victims of crime, <http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=178&lid=7587&less=false>, 18.11.2007

¹¹⁶ Opferrechtsreformgesetz ze dne 24. 06.2004

¹¹⁷ Löffelmann M. The Victim in Criminal Proceedings ~ A Systematic Portrayal of Victim Protection Under German Criminal Procedural Law - Part One: Rights of Participation and Victim Protection, , in Work Product Of The 131st International Training Course, "The Use and Application of the United Nations Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power - Twenty Years after Its Adoption", UNAFEI, Japonsko, 2007, http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF_rms_all/no63.pdf, 06.08.2007

¹¹⁸ <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1999/19990023.htm>, 16.11. 2007

deliktů. Opařeními, která jsou v zákoně zakotvena, jsou clonění svědka od obžalovaného, výslech prostřednictvím audio-video spojení, výslech s vyloučením veřejnosti, použití video nahrávky výslechu jako důkazu a výslech prostředníkem, ochrana obětí sexuálních deliktů před výslechem osobou obviněného, povinné zastoupení advokátem pro případy, kdy obviněný nemůže vyslýchat svědky osobně, a omezení výslechu obětí sexuálních deliktů o sexuální historii oběti.

7.2 Potřebujeme zvláštní zákon na ochranu obětí?

Je třeba zvážit, zda pro regulaci problematiky obětí trestných činů je vhodné integrovat prvky pro posílení ochrany a práv obětí do trestního řádu a případně novelizovat další související předpisy (jako např. tiskový zákon), nebo tuto problematiku regulovat samostatným právním předpisem s odpovídajícími změnami v trestním řádu. Ačkoliv se tato analýza omezuje na instituty ochrany obětí před sekundární viktimizací a ochranu soukromí obětí, problematika obětí trestných činů je širší a zahrnuje také bezplatnou právní pomoc obětem trestných činů, zajištění informovanosti obětí o jejich právech, procesní práva obětí, možnost dosáhnout odškodnění v trestním řízení, finanční pomoc obětem od státu a psychosociální podpůrné služby obětem, které budou předmětem dalších analýz. Přikláníme se k názoru, že problematiku obětí trestných činů by bylo vhodnější regulovat komplexně samostatným právním předpisem s navazujícími odpovídajícími změnami v trestním řádu zejména v oblasti dokazování, a to proto, aby nedocházelo k přílišnému zatěžování a komplikování trestního řádu a narušování jeho systematiky. Důvodem také je, že definice pojmu poškozeného a svědka v trestním řádu a pojmu oběti trestného činu by neměla být totožná. Dále by bylo žádoucí definovat skupiny zvlášť ohrožených obětí, na které se vztahují zvláštní ochranná opatření a které mají zvláštní práva ve vztahu k bezplatné právní pomoci nebo podpůrným psychosociálním službám. Také z hlediska významu chráněného zájmu by bylo vhodné upravit tuto problematiku samostatným právním předpisem. Do tohoto předpisu by bylo vhodné začlenit i současnou právní úpravu obsaženou v zákoně 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, a zákoně 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti.

7.3 Navrhovaný obsah zvláštního zákona na ochranu obětí

Zvláštní zákon na ochranu obětí by měl definovat zvlášť ohrožené skupiny obětí a svědků (sekundární viktimizací nebo zavražďením a odvedou ze strany pachatele), zakotvit zvláštní opatření na jejich ochranu a opatření na ochranu soukromí oběti, zakotvit právo obětí na bezplatnou právní pomoc a konkrétní informační povinnost orgánů činných v trestním řízení ve vztahu k oběti, právo na bezplatné psychosociální poradenství a finanční pomoc obětem od státu a zvláštní ochranu ohrožených svědků.

8. Závěr

Obětí trestného činu se může stát kdokoli, řada z nás již takovou zkušenost má. Není to otázka osobní volby, jak tomu bývá v případě pachatelů. Ve snaze vyhnout se justičním omylům obsahují trestní předpisy v demokratických zemích řadu záruk procesních práv obviněných osob. Je to tak bezpochyby správné, neboť bez takových záruk by naopak hrozilo, že kdokoli bude nespravedlivě odsouzen. Takové záruky by však neměly existovat na úkor obětí. Ochrana obětí v trestním řízení bývá někdy zjednodušeně zaměňována za posilování procesního postavení poškozeného na úkor práv obviněného. Věříme, že předložená právní analýza dokumentuje, že tomu tak není, že postavení poškozeného a obviněného v trestním řízení lze vyvážit takovým způsobem, aby právo obviněného na řádnou obhajobu nikterak neutrpělo. Šetření práv oběti v trestním řízení a ochrana její psychické integrity by dle našeho názoru měly mít v právním státě stejně významnou pozici, jaká náleží právům obviněného. Pokud totiž stát není schopen zaručit absolutní ochranu svých obyvatel před trestnou činností či zajistit ve všech případech nápravu újmy způsobené trestným činem, měl by alespoň vyloučit další prohlubování této újmy pomocí maximálně šetrného zacházení s oběťmi.

Bylo by proto žádoucí v souladu s principy restorativní spravedlnosti brát zřetel na zájmy poškozeného nejen v oblasti materiální a v oblasti ochrany jeho života a zdraví, případně jeho soukromého života, ale zejména i ochrany před druhotnou viktimizací. Aniž bychom chtěli upřednostňovat práva obětí na úkor pachatelů, domníváme se, že je to přece jen oběť, která trestným činem bez vlastního zavinění zcela nečekaně utrpěla újmu, a mělo by se jí dostat patřičné pozornosti a péče.

9. Přehled mezinárodních standardů specificky zaměřených na oběti trestných činů

OSN

- Declaration of the Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985 (General Assembly resolution 40/34)
- Implementation of the Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power (Economic and Social Council resolution 1989/57)
- Plan of Action for the Implementation of the Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power (Economic and Social Council resolution 1998/21) Guidelines on Justice Matters Involving Child Victims and Witnesses of Crime (Economic and Social Council resolution 2005/20)
- Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations on International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law (General Assembly resolution 60/147)
- Nations Convention against Transnational Organized Crime (General Assembly resolution 55/25, Article 25)
- Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the UN Convention against Transnational Organized Crime (General Assembly res. 55/25, Articles 6-8)
- Convention Against Corruption (General Assembly resolution 58/4, Article 32) The Convention on the Rights of The Child, (General Assembly Resolution 44/25, 1989, Article 19)
- Model Strategies and Practical Measures on the Elimination of Violence Against Women in the Field of Crime Prevention and Criminal Justice, (Annex to General Assembly resolution 52/86, 1997)
- Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters (Annex to ECOSOC resolution 2002/12 of 24 July, 2002)

Rada Evropy

- European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes (ETS No. 116) , Explanatory Report
- Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism (ETS No. 196)
- Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (ETS No. 197)

Committee of Ministers

- Recommendation Rec(2006)8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims , Explanatory memorandum
- Recommendation Rec(2005)9 of the Committee of Ministers to member states on the protection of witnesses and collaborators of justice
- Guidelines on the Protection of Victims of Terrorist Acts (2005)
- Recommendation Rec(2002)5 of the Committee of Ministers to member states on the protection of women against violence
- Recommendation No. R (2000) 11 of the Committee of Ministers to member states on action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation
- Recommendation No. R (99) 19 of the Committee of Ministers to member states concerning Mediation in Penal Matters
- Recommendation No. R (97) 13 of the Committee of Ministers to member states concerning Intimidation of Witnesses and the Rights of the Defense
- Recommendation No. R (96) 8 of the Committee of Ministers to member states on Crime Policy in Europe in a Time of Change
- Recommendation No. R (91) 11 of the Committee of Ministers to member states concerning Sexual Exploitation, Pornography and Prostitution of, and Trafficking in, Children and Young Adults

- Recommendation No. R (87) 21 of the Committee of Ministers to member states on Assistance to Victims and the Prevention of Victimization
- Recommendation No. R (85) 11 of the Committee of Ministers to member states on the Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure
- Recommendation No. R (83) 7 of the Committee of Ministers to member states on Participation of the Public in Crime Policy

-

Ministerial resolutions

- Resolution on the prevention of everyday violence in Europe (2004)
- Resolution No. 2 on The Social Mission of the Criminal Justice System - Restorative Justice (2005)
- **Expert Report:** Victims of Terrorism - Policies and Legislation in Europe: an Overview on Victim-Related Assistance and Support

Evropská unie

- Council framework decision on the standing of victims in criminal proceedings, 15th of March 2001 (2001/220/JHA)

10. Zvláštní zákony na ochranu obětí

Bosna a Hercegovina

[Law on Protection of Witnesses under Threat and Vulnerable Witnesses, 2003](#)

Německo

[Gesetz zur Harmonisierung des Schutzes gefährdeter Zeugen \(Zeugenschutz-Harmonisierungsgesetz - ZSHG\), 2001](#)

[Gesetz zur Verbesserung der Rechte von Verletzten im Strafverfahren \(Opferrechtsreformgesetz - Opfer RRG\), 2004](#)

Švýcarsko

[Bundesgesetz über die Hilfe an Opfer von Straftaten \(Opferhilfegesetz, OHG\), 1991](#)

Rumunsko

[Law No 211. on Certain Measures on to Ensure Protection of Victims of Crime, 2004](#)

Velká Británie

[Youth Justice and Criminal Evidence Act, 1999](#)

11. Seznam použité literatury

- **Alisdair, A., Bettinson, G., Bettinson, V.:** *Preventing Secondary Victimization Through Anonymity. The Modern Law Review Limited*, (2007) 70(1) MLR, na <http://www.ingentaconnect.com/content/bpl/mlr/2007/00000070/00000001/art00005?crawler=true>, 26.11.2007
- **Brienen, M.E.I., Hoegen E.H.:** *Victims of Crime in 22 European Criminal Justice Systems: The Implementation of Recommendation (85) 11 of the Council of Europe on the Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure*, 2000, na <http://rechten.uvt.nl/victimology/Brienenhoegen/BH.html#index>, 26.11. 2007
- **Burčíková, P.:** *Obchod s lidmi a nucená či vykořisťující práce v České republice*, La Strada Česká republika, 2006
- **Heretik, A.:** *Základy forenzní psychologie*, Bratislava: SPN, 2004
- **Jelínek, J.:** *Poškozený v českém trestním řízení*, Praha: Karolinum, 1998
- **Kuchta, J., Válková, H. a kol.:** *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: CH-Beck, 2005
- **Löffelmann, M.:** *The Victim in Criminal Proceedings ~ A Systematic Portrayal of Victim Protection Under German Criminal Procedural Law - Part One: Rights of Participation and Victim Protection* in Work Product Of The 131st International Training Course, "The Use and Application of the United Nations Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power - Twenty Years after Its Adoption", UNAFEI, Japonsko, 2007
http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDF_rms_all/no63.pdf, 06.08.2007
- **Nett, A.:** *Ochrana svědků v trestním řízení*, Trestní právo, 1999, č. 5
- **Novotný, O., Zapletal, J.:** *Kriminologie*. Praha: Aspi publishing, 2004
- **Shapland, J., Willmore, J., Surf, P.:** *Victims and the Criminal Justice system*, Aldershot:Gower, 1985
- **Šámal, P. a kol.:** *Trestní řád. Komentář. I. díl*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005

- **Šámal, P. a kol.:** *Trestní řád. Komentář. II. díl.* 4. vydání. Praha: C. H. Beck , 2002
- **Večerka, K. a kol.:** *Občané o kriminalitě a prevenci, závěrečná zpráva z výzkumu veřejného mínění*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2007, dostupný na <http://www.ok.cz/iksp/docs/332.pdf>, 26.11.2007